

D. D.

DISSERTATIO HISTORICA

DE

GERMANIA
MAGNA

CUJUS

Partem Primam

Consensu Ampliff. Facult. Phil. in Regia Acad. Aboënsi

Publicæ bonorum censura submitunt

SIGFRIDUS
PORTHAN

ET

ABRAHAMUS FABRITIUS

Wiburgensis.

Die XVII. Decemb. Anni MDCCLXIV.

L. H. Q. A. M. S.

ABOÆ,

Impressit JOH. CHRISTOPH, FRENCKELL.

Admodum Reverendo atque Præclarissimo DOMINO

MAG. ABRAH. POPPIO,

PASTORI & PRÆPOSITO Ecclesie, quae in Jorois Deo colligitur, Gravissimo.

Plurimum Reverendo atque Præclarissimo DOMINO

MAG. HENRICO POPPIO,

PASTORI Ecclesie, quae in Joccas congregatur, Dignissimo.

AVUNCULIS AVUNCULORUMQUE LOCO
RE COLENDIS,

Cum nullum officium referenda pro acceptis beneficiis gratius esse debiti mei semper credidi, quam venerabundis paternam domum, gravissimis fortunæ casibus adhibentis benignitatis plane singularis, qua memet ipsum etiam, patre stis. Latissimo itaque animo hanc arripio occasionem, gratioribus meis Indulgentissimis, Dissertationem hanc, alieno li- dignemini, VIRI Admodum atque Plurimum Reverendi, mi- perpetuo favere! Ego vero, devotissimis ad Summi rerum lumentum, Familiarumque Vestrarum Honoratissimarum ful- gena felicitate beatos, Vos conservet, nunquam non orare

ADMODUM & PLURIMUM REVEREN-

Cultor devotissim-
ABRAHAMUS

Plurimum Reverendo atque Clarissimo DOMINO

HENRICO SALMENIO,

PASTORI in Pumala, Meritissimo.

Plurimum Reverendo atque Clarissimo DOMINO

LAURENTIO POPPIO,

CONCIONA ORI Castrensi Legionis Savolaxiensis, Dexterrimo.

VERBORUM & OBSEQUII QUOVIS HONO-
SUSPICIENDIS.

tia, & si referri nequeat, habenda, sanctius sit, nihil etiam- dam identidem recolare favoris beneficiorumque memoriam, etiam, defendere, sublevare atque erigere voluistis; simulque orbatum & auxilio egentem, nullo non tempore amplexi e- titudinem meam publice testatam faciundi, Vobisque Fau- cet ingenio elaboratam, offerendi, dicandi & consecrandi. hi meisque conatibus, ut hactenus ita imposterum quoque, Moderatoris pedes precibus provolutus, ut in Ecclesie emo- crum & gaudium exoptatissimum, plurimos per annos omni- meminero.

DORUM NOMINUM VESTRORUM

mus, humillimus
FABRITIUS.

**Fru HEDVIG SOPHIA
FABRITIA,
Född POPPIA,
Min Huldaste Moder.**

Sid detta tilfalle, då jag skall aflägga mit första Academi-
 mista Snille-prof, wore det en oförsvarlig förgätens-
 het af min plicht, om jag ej tillika offentliggen för-
 klarade min skyldiga erkänsla emot min Huldaste Moder. Den
 förbindelse hwaruti barn i anseende til sina Föräldrar i a'lidans-
 het och alltid måste befinna sig, wore allena tillräckelig, at förs-
 dra all min wördnad och all min tacksamhet. Men när jag
 defutan påminner mig, i hwad beträngt t'lidand och under
 huru många swårigheter Min Huldaste Moder, efter en kår
 Faderns tidiga död, haft både omsorg och kostnad osparde, för
 min så wäl som mine Bröders wälfärd; då finner jag mig
 desto mindre i stånd, til at wärdigt berömma så mycken god-
 het. At tilljuda wiljan för wärket och önstningar för weders-
 gjälning, är alltid det enda hwarmed oförmögne astjena de
 erhållne wälgjörningar; och ibland defas antal finner och jag
 mig nu wara. Det är GUD allena som råder om sådana
 önstningars fullbordan; Men dåräst en gång äfwen mina
 winna sin wärkställighet, hwilket jag, åtminstone i det huf-
 wudsakeligaste, af Hans godhet och nåd förwäntar samt gör
 mig förwisad om, skall ingen ting fela utaf alt det, som et
 wördsamt och erkännsamt sinne, med ömmaste begär och af in-
 nersta wälmening någonsin ästundade, at sielf kunna rikteligen
 gifwa! Jag är med skyldig och outhärlig undergifwenhet

Min Huldaste Moders

Ödmultaste tjenare och
 lydiggste son,

ABRAHAM FABRITIUS.

§. I.

on eundem esse hodie ac olim erat vocis Germaniæ usum constat. Nobis igitur præsens tractare argumentum cupientibus, ad illam inprimis, quæ ex temporum confusione oriri posset, molestiam evitandam, utilis & congrua videtur Virorum Eruditorum quorundam distinctio inter tres diversas ætates, quibus diversi etiam fuere Germaniæ limites; Primam nimirum, Secundam & Tertiam, si-ve quod idem est Antiquam, Mediam & Recentiorē (a). Quarum Media significatio & nobis nunc intelligitur & semper ubi Magnæ cognomen (b) Germaniæ appellationi postponitur valere censenda est. Ex auctoribus qui eandem sequuntur Tacitus, Mela, Solinus atque Ptolomæus (c) brevem finium omnium determinationem una descriptione exhibent; reliqui Cæsar, Strabo, Plinius &c. sparsim tantum in scriptis suis huc facientia habent.

(a) Fecit hoc post Beatum Rhenanum Jodocus Willichius Nott. ad Taciti Germ. Part. I. 1. probavitque consilium Kirckmajerus in ejusdem tituli libro C. I. p. 2. etff. Secundum eos ad primam ætatem refertur quod Berofus Chaldæus Germaniam longitudine a Rheno per Sarmatas ad Pontum Euxinum & latitudine ab Adula monte in Mesebriam Thraciæ civitatem extenderit. Verba exhibet Willichius l. c. "Regna ab anno salutis humanæ tunc magna habebantur, in Asia quidem nostrum omnium celsissimum Babylonicum, in Africa Ægyptium & Lybicum. Po-
A
ltre-

stremo in Europa IV. nostri numerant, Celtiberorum, Celtarum, Kytim quod illæ gentes Italicum appellant & Tuysconum, quod a Rheno per Sarmatas in Pontum finit. In Europa Sarmatiæ regem fecerunt Tuysconem a Tanai ad Rhenum, junctique sunt illi omnes filii Istri & Mesæ cum fratribus suis, ab Adula monte usque in Mesembriam Ponticam. Sub his tenuerunt Tyras, Arcadius, Ænathus." Secunda periodus illos, qui proximis circa Christum natum seculis habebantur, fines complectitur. Tertiam a Carolingicæ stirpis initiis sive seculo VIII. ordiuntur, sicque Kirckmajerus ex Conringii de finibus tractatu determinat, ut limites Germaniæ sint. 1. Ex parte Galliæ, Rhenus. 2. A Dania & Saxonia, Oceanus Frisius usque Eidoram amnem. 3. A Prussia & Polonia, Vistula. 4. Infra Polonos ac Danubium circaque Mari flumen, Marahenses sive Moravi. 5. Infra Danubium, Austria, Carinthia, Carniola, Marchia Venedica. 6. Ab Italia, Cisalpina Regio & proxima quæque loca, exceptis Alpinis Transalpinisque. Ex his tertiam ætatem & quæ de illa differi solent, cum præsens institutum non tangant, aliorum judicio relinquimus, Primam vero quod attinet, eandem, Kirckmajero ipso non refragante, e circo historico omnino proscribendam remur, idque ex duplici fundamento. 1. Quod de Teutonia allegato scriptori sermo sit, non de Germania, quæ nomina diversissima omnino esse, neminem fugit vel paululum in antiqua Geographia versatum, infraque satis elucescet. 2. Quia certo certius jam constat totique Litterario orbi notum est, librum Beroli nomen ferentem in spuris numerandum & a Johanne Annio Viterbeni quodam illepidi ingenii monacho confarcinatum esse, Berolique Chaldeo, cujus scripta genuina dudum d. perditæ sunt, conatu audaciorine an stolidiori nescio, suppositum.

(b) Debemus id Ptolomæo, qui Geogr. L. II. c. XI. alibi- que passim *Γερμανίας μεγάλης* meminit, "siquidem (verba tradimus Cluverii Germ. Antiq. L. I. p. 98.) una exce- pta Sarmatia, omnium Europæarum regionum fuit ma- xima, quamquam ad discrimen minoris Germaniæ, quæ erat cis Rhenum in Gallico solo, sic eam cognominasse videatur." Vocari alias quoque solet Transrhenana & Barbarâ; cfr. Differt. Joh. Amnell præf. Elia Frondin Ups. de Svionibus & Fennis Taciti, part. I. p. 4. nott. f. & g. item Cellarii Notit. Orb. Antiq. Tom. I. Lib. II. C. V. pag. 448. (Ed. Lipsiens. an. 1701. sed Ed. L. Joh. Conr. Schwartzii ibid. an. 1731. pag. 359.) nec non Conring. Nott. in Tac. Germ. (Ed. 1678. p. 127.) Desiit autem cum æ- tate media Magnæ ista cognominatio, neque exstat ejus- dem, quod nos quidem vidimus, apud recentioris pe- riodi scriptorem aliquem mentio.

(c) Horum igitur jam testimonia exhibeamus, ut ex illis, cum reliquis qui sparsius rem illustrantia habent collatis, eo melius judicium ferri queat in sequentibus de limitibus Germaniæ Magnæ. Et primo quidem loco statuimus verba Taciti loc. citat. Ed. Bernegg. "Germania omnis a Galliis Rhætiisque & Pannoniis, Rheno Danu- bioque fluminibus, a Sarmatis Dacisque mutuo metu aut montibus separatur. Cetera Oceanus ambit, latos sinus & immensa insularum spatia complectens, nuper cogni- tis quibusdam gentibus ac regibus, quos bellum aperuit." Alter erit Pomponius Mela, de Situ orbis L. III. C. III. (cfr. Cellar. N. Orb. Antiq. T. I. Lib. II. C. V. §. V. p. 360. Edit 1731.) "Germania, inquit, hinc ripis Rheni usque ad Alpes; a meridie ipsis Alpibus: ab oriente Sar- maticarum confinio gentium: qua septemtrionem spectat Oceani littore obducta est." Cajus Julius Solinus, Polyhist. Cap. 20. (Conring. Tac. Germ. p. 119.) "Mons ipse (Se- vo) ingens, nec Riphæis minor collibus, initium Ger- ma-

mania facit. Ingevones tenent, a quibus primis post Scythas nomen Germanicum confurgit. Dives virorum terra, frequens populis numerosis & immanibus. Extenditur inter Hercynium saltum & rupes Sarmatarum. Ubi incipit Danubio, ubi desinit Rheno perfunditur. De internis ejus partibus Albis, Guthalus, Vistula, amnes latissimi præcipitant in Oceanum." Claudius Ptolomæus,

Geogr. L. II. C. XI. (Conr. l. c. p. 127-129.) τῆς Γερμανίας τὴν μὲν δυσμηκὴν πλευρὰν ἀφορίζει ὁ ῤῆνθ ποταμός. τὴν δὲ ἀρκτικήν ὁ Γερμανικὸς ὠκεανός. τὴν δὲ μεσημβρινὴν πλευρὰν οὐρίζει τὰ Δανεθίαι ποτὶ τὸ δυσμηκὸν μέγεθος. τὴν δὲ ἀνατολικὴν πλευρὰν οὐρίζει ἢ ἀπὸ τῆς εἰρημένης (***) ἐπιστροφῆς πρὸς τὰ ὑπερκείμενα Σαρματικά ὄρη διάσσις. καὶ ἢ μετὰ τὰ ὄρη ἐπὶ τὴν εἰρημένην κεφαλὴν τὸ Οὐίσυλα ποταμὸς. καὶ ἐν αὐτὸς ὁ ποταμὸς ἕως θαλάσσης. Notandum heic est, quod Ptolomæum attinet, nos gradus ab eo determinatos non tradere; idque ob maximam qua illi laborant incertitudinem. Fuit is auctor homo Ægyptius, Marci Antonini Imp. ætate vivens, quo tempore accuratas terrarum orbis dimensiones fuisse, historiæ ignorant; nec ipse quidem Ptolomæus tale aliquid a se præstitum gloriari potest, aut navigantium ad has oras magni momenti vel numerus vel opera ei potuit esse. Sequitur ergo ex conjectura ut plurimum judicare, quod qua verisimilitudine in locis adeo diffitis ac ab Ægypto erat Germania semper fieri quiverit, quilibet intelligit; inprimis si adjiciamus, Romanis quoque multo propioribus post plurima bellorum pacisque commercia parum notas tum adhuc fuisse regiones istas. Satis proinde esse opinamur locorum indigitalasse nomina, gradus vero, ne omnia in confusionem inextricabilem ruant, omittere.

(***) Quis jam flexus auctori intelligatur, textu Græco deficiente pro certo dici nequit. Interpretatio Latina

tina proxime ante locuta fuerat de flexione Danubii juxta Diogeniam civitatem.

§. II.

Propius ad mediæ ætatis significationem accessuris, consultissimum nobis videtur, separatim de finibus ad quamlibet cœli plagam agere. Tenendum vero, determinationem accuratam & minima quoque particularia tangentem, eo minus heic expectari debere, quo certius est, eam quoad omnes numeros perfectam nunquam designari posse (a); tum & quod institutum nostrum hoc non requirat, quippe cui generaliori adumbratione fieri satis, persuasi sumus. Primo igitur latus Germaniæ Meridianum clausisse Danubii flumen statuimus. (b).

(a) Patere hoc potest ex Indiæ & Americæ exemplis. An enim putas, illorum qui easdem nunc incolunt populorum per fero ventura secula posteros, stante mundo, si tanta ipsis quandoque, quanta nos hodie fruimur, litterarum lux exoriretur, suam quosvis patriam ejusque descriptionem nostris a Geographis factam, magis agnitu-ros, ac jam moderni Germaniæ veteris inhabitatores suæ quidem veteribus memorata loca norunt. Inprimis si paulo post nostros dies tanta ingrueret Barbaries, quanta præcedentium nonnulla secula premebantur, quæ jure inde Barbarorum nomen traxere. Si æque furibundum porro Martem concipimus, nec minora librorum & aliorum documentorum naufragia: Addimus denique illam qua nostræ ætatis Germani, Teutones videlicet, laborant, sum-

nam & pene dixerim omnimodam, hinc maxime resulantem, domesticorum monumentorum penuriam; satis clare perspicias obscuritatis atque ignorantiae praesentis indolem. Nostrae insimul tamen descriptiones veterum illis longe praestare, nec injuria creduntur.

(b) Expressis verbis de eo convenire inter Tacitum, Solinum ac Ptolomæum, loca ipsorum adducta dilucide indigitant. Conspirat cum illis Strabo, Geogr. Lib. II. dicens Danubium in Pontum excurrentem ad laevam relinquere πὴν τὴν Γερμανίαν ὅλην, ἀρξαιμένην ἀπὸ τῆς ῥήνυς. Eodem pertinent Dionysii Afri versiculi (cfr. Cluver. G. A. lib. I. pag. 96.

τὰ μὲν πρὸς βορέην πελαγυσιμένα Φῦλα ἕπονται
 Γερμανοὶ Σαρμάται τε. Γέται δ' ἅμα, Βασίλραι τε.
 πρὸς δὲ νότον Γερῆαι καὶ Νωρῆι ἄστ' ἐρμηνά,
 Πανόνιοι; Μύσοι τε &c.

Neque discrepant Æthicus Cosmographus & Isidorus (apud eundem Cluv. L. III. p. 11.) dum Rhætiam a Germania Septemtrionem versus *Danubio vel ejus fonte* determinant. Noricum igitur, Vindeliciam & Rhætias a Germania distinctas voluisse veteres oppido patet; unde Ptolomæus, postquam L. II. C. XI. Germaniam descripsisset, Capp. seqq. separatam harum regionum delineationem exhibet, cæterique itidem auctores pari modo easdem a Germaniæ finibus excludunt. (Vid. Tacit. l. cit. & Cap. V. Plinius Hist. Nat. Lib. IV. Cap. XIII. rel.) Quapropter Melæ (Lib. II. Cap. IV cfr. Cluv. l. c. Lib. I. pag. 97.) auctoritatem contra omnes fere alios sequendo, ad Alpes usque terminos istos proferre nequimus, ita ut hi montes inter Germaniam & Italiam terminus habendi essent. Ceterum non unicum antiquitus Melam fuisse hujus sententiæ patronum, innuere videtur Plinius, ubi Agrippæ dimensionem exhibet, quam tamen & ipse vix pro-

probat. Ita vero loquitur loc. cit. Cap. XIII. & XIV. "Græci & quidam nostri vicies quinquies centena millia passuum oram Germaniæ tradiderunt. Agrippa cum Rætia & Norico DCLXXXVI. millia passuum; latitudinem COLXIX. millia: Rætiae prope unius majore latitudine, sane circa excessum ejus subacta." Caussam erroris Cluverius inde arcessendam existimat, quod gentes inter Danubium & Alpes ejusdem generis & linguæ fuerint ac Germani, nãpe Celticæ; quod magnopere haud negabimus, tametsi difficulter adigi queamus, ut Celtarum nomen credamus convenientiam aliquam morum, linguæ reliquorumque vitæ institutorum, in nationibus sub eo olim comprehensis ostendere, tam paucis apud scriptores veteres hujus similitudinis vestigiis occurrentibus, inter Hispanos e. gr. Italorum partem, Germanos, Britanos, Gallos, Pannonios, Mysos, Dacos, Thraces & quæ alia fuere gentium vocabula; inprimis autem ob expressum facientis nobiscum Strabonis testimonium (Libr. I. cfr. Cluv. L. I. p. 22. & Anticluv. p. 91. ed. Hadorph.) "De priscorum Græcorum sententia hæc dico: Quod sicut notæ versus aquilonem gentes, uno nomine Scythæ vel Nomades, ut Homero, appellatæ fuerunt; postea vero, cognitæ etiam occiduis regionibus Celtæ atque Iberi, aut mixtis vocabulis Celtiberi & Celto-scythæ dici cœperunt, *sub uno nomine singulis diversisque gentibus ob ignorantiam comprehensis*: ita quæ versus meridiem ad Oceanum sita sunt, omnia Æthiopiæ appellatione fuere notata."

Hæc, de limite meridiano Germaniæ, in genere: specialiora qui videre cupit, Cellarium adeat Not. Orb. Antiq. Tom. I. Lib. II. Cap. V. pag. 358. & seqq.; quoque conferri possunt de finibus Germ. agentes Kirkmajerus Nott. ad Tac. Germ. p. 4. seqq. Berneggerus Quaest. ad Tac. I. Ægidius Lacarius Nott. ad T. Germ. Cap. I. rel.

& præprimis quem sæpius laudavimus Cluverius Ger. Ant. Lib. III. p. 10. alibique passim, nec non in Vindelicis & Norico. Videtur equidem huic imputare Kirekmajerus l. c. p. 10. quod dicat Peucinos, Fennos Venedosque & consimiles immani tractu Sclavos in Polonia, Litavia, Finlandia, Russia minori, Moscovia, Moldavia, Podolia, Valachia, Bulgaria, Servia, Sclavonia, Croatia, Dalmatia &c. olim commorantes, Germanos antiquitus vocatos esse; id autem, quoad Sclavos certe, verum esse eo minus nos perspicere posse fatemur, quod lib. III. p. 189. vel idem hoc ipsum expressis verbis neget, istosque populos "alienissimo semper a Germanis fuisse & nunc etiam esse genere" sponte contendat.

§. III.

Alter terminus, ad Orientem, erat Vistula fluvius (a) Germaniam a Sarmatia disjungens.

(a) Diserte hoc affirmantem modo audivimus Ptolemæum, quocum consentit Agathmerus (Lib. II. Cap. IV. cit. Cellar. l. c. §. 6. pag. 361. ed. Schw.): *Τῆς Γερμανίας μετὰ τὸν οὐίτηλαν ποταμὸν ἔχειται ἡ Σαρματία.* Melam loco superius adducto per "Sarmaticarum confinium gentium" proximas ad Vistulam intelligere regiones, ex verbis ipsius alibi prolatis colligitur (Lib. III. C. IV. cfr. Cluv. L. I. p. 97.): "Sarmatia, inquit, intus quam ad mare latior, ab iis quæ sequuntur Vistula amne discreta." Idem sentire videtur Plinius & apud eum Agrippa (H. N. L. III. Cap. XII. ita vero ille: "Agrippa totum eum tractum (Germaniæ) ab Istro ad Oceanum bis ad decies centum millia passuum in longitudinem, aliquantum minus quadringentis in latitudinem, ad *flumen Vistulam* a deser-

desertis Sarmatiæ prodidit." Apparebit istud adhuc clari-
 rius si conferamus Cap. XIII. "Nec minor opinione E-
 ningia. Quidam hæc habitari *ad Vistulam usque* fluvium
 a Sarmatis, Venedis, Scyris, Hirris tradunt. Sinum Cly-
 lipenum vocari & in ostio ejus insulam Latrin." Scan-
 dinaviam equidem item Sarmatiæ adscribendam esse, pos-
 set quis ex proxime antecedentibus inferre velle, cum
 vox *hæc* de sola Eningia usurpari nequeat; sed neque
 nos ita eandem restringimus cum & vicinas Eningiæ re-
 giones simul includere nihil impediât. De Scandinavia
 vero intelligendam haud verisimile videtur, quippe quæ
 ad Vistulam sita non est, neque incolæ ejus usque hunc
 fluvium habitare dici possunt, accedit quod populi isti
 Sarmatici Venedi, Scyri, Hirri, non autem Hilleviones
 vocentur. Cap. IV. fin. Vistulam inter flumina Germa-
 niæ numerat, prout & Solinus (loc. supra citat.) facit,
 quem quoad saltum Hercynium castigat Cluverius Lib.
 III. pag. 178. at utrum his omnibus striete ipso Vistula
 terminari Germania credita sit, an vero *ἐν πλάτει* sive ita
 ut proximam quoque viciniam comprehendat, vox sumat-
 tur, id paulo difficilioris indaginis res est. Nationes de
 quibus controversantur, num, quoniam trans Vistulam co-
 lebant, Germanis vel Sarmatis accensendæ sint, fuere in-
 primis Bastarnæ, qui quibusdam iidem cum Peucinis di-
 cuntur, Venedi, Fenni, Æstii. Bastarnas Germanos esse,
 expresse adstruit Plinius C. XII. "Superiora autem inter
 Danubium & Hercynium saltum usque ad Pannonica hy-
 berna Carpunthi, Germanorumque ibi confinium, campos
 & plana Jazyges Sarmatæ, montes vero & saltus pulsi ab
 his Daci, ad Pathissum amnem a Moro, sive is Duria
 est, a Svevis regnoque Vanniano dirimens eos: adversa
Bastarnæ tenent alique inde Germani" Contra Ptolomæus
 (cfr. Cluv. L. III. p. 202.): "Tenent Sarmatiam maximæ
 gentes istæ: Venedæ juxta totum sinum Venedicum &

supra Daciam Peucini ac *Bastarna*: juxtaque totum latus Maeotis Jazyges & Roxolani: interius vero Hamaxobii atque Alauni Scythæ. Minores vero gentes Sarmatiam incolunt, apud Vistulam flumen, sub Venedis Gythones, dein Finni; mox Bulanes, sub quibus Burgundiones, hinc Accarini *apud Vistule fontem*." Conspirat cum Ptolomæo Strabo (Libr. VII. p. 203.): "Quid autem sit ultra Germanos & alios iis confines, sive ii sint Bastarnæ, ut plerique putant, sive alii interjecti, sive Jazyges, sive Roxolani, sive alii in curribus domicilia habentes, non est facile dictu, neque an tota illa in ora Oceani sit aliqua portio, quæ vel ob frigus vel alia de causa habitari nequeat." Facile igitur apparet haud convenisse inter veteres de exactiori limitum definitione, utpote quibus aliter evenire non potuit, quam ut maximam ipsis incertitudinem crearet vagabunda horum populorum vita: Cui si continua adjicias bella, modo hujus modo illius in favorem inclinante Marte gesta, turbarum causas non longe petere opus erit. Perspexit id, prout fuit semper in tradendis rebus accuratus quantum fieri potuit prudensque, Tacitus, ideoque nullo certo statuto termino, tantum "mutuo metu & montibus, a Sarmatis Dacisque" separavit Germanos. De Æstiiis quidem (Germ. C. XLV.) nullum movet dubium quin Germani fuerint. Venedorum hos partem facit Cellarius (T. I. p. 390. 391. ed. Schw.). De cæteris autem ita Tacitus loquitur (Cap. XLVI.). "Peucinorum, Venedorum & Fennorum nationes Germanis an Sarmatis adscribam dubito: quamquam Peucini, quos quidam Bastarnas vocant, sermone, cultu, sede ac domiciliis ut Germani agunt; fordes omnium ac corpor; procerum connubiis mixtis, nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur. Venedi multum ex moribus traxerunt. Nam quicquid inter Peucinos Fennosque silvarum & montium erigitur, latrociniis pererrant.

Hi tamen inter Germanos potius referuntur, quia & domos figunt & scuta gestant, & pedum usu & pernicitate gaudent, quæ omnia diversa Sarmatis sunt, in plaustris equoque viventibus. Fennis mira feritas, foeda paupertas, non arma, non equi, non penates" &c. Sensum verborum heic, quicquid etiam molliatur Cluverius, nullum alium esse posse, a præjudiciis immunis quilibet videt, quam quod propendeat magis in eam sententiam, quæ Bastarnas sive Peucinos Germanis connumerat, utpote lingua moribusque iis similes; Fennos Sarmatis potius adscribere velit; de Venedis autem dubius quidem hæreat, sed morum tamen respectu propius ablit, quin & hos Germanos appellet. Conferri de iis potest Kirckmajerus l. c. p. 445. Universam vero de limite Germaniæ orientali quæstionem apprime illustrant antea sæpius nominati Cluverius & Cellarius (ll. cc.) quorum ille in Borussia Livoniaque ad littus Codani sinus Venedos collocat (L. III. p. 189.)

§. IV.

Tertius sive ad Arcton limes, Oceanus quod fuerit, ex Taciti, Melæ atque Ptolomæi testimoniis allatis haud obscure colligitur: Eum insulis refertum crediderunt, quarum maxima esset Scandinavia. Hanc cum Germaniæ annumerarint, sequitur Sveones etiam, Danos Norvegosque priscos, Germanorum olim appellationem fuisse complexam. (a).

(a) Mela L. III. Cap. III. "Supra Albim Codanus ingens sinus, magnis parvisque insulis refertus est. Hac re mare, quod gremio littorum accipitur, nusquam late patet, nec usquam mari simile; verum aquis passim

Interfluentibus ac sæpe transgressis, vagum atque diffusum facie amnium spargitur: Qua littora attingit, ripis contentum insularum non longe distantibus, & ubique pene tantumdem, ut angustum & par freto, curvansque subinde se, longo supercilio inflexum est. In eo sunt Cimbri & Teutoni: ultra ultimi Germaniæ Hermones." Isti jam autem Hermones, ultra sinum Codanum colentes, qui esse potuere alii quam Scandiani? Lib. III. Cap. IV. Codanoviæ meminit, dicens: "Triginta sunt Orcades, angustis inter se diductæ spatiis, septem Hemodes contra Germaniam projectæ, in illo sinu quem Codanum diximus. Ex iis Codanovia, quam adhuc Teutoni tenent, ut magnitudine alias, ita fecunditate antestat." Vid. Stjernhjelm Anticluy. Diss. III. p. 115. 116. qui pro Codanovia legit Codanonia. Vossius (teste Cellario l. cit. pag. 394.) in optimis membranis Candanovia exstare asserit scribendumque vult Scandinovia, prout habere ait probatiora Plinii exemplaria, adficiente ipsi Gronovio; (cfr. & von Dalin Hist. Sv. T. I. p. 65. n. //). Danicarum insularum maximam, quæ sedem Regiam jam habet, & Selandia vocatur, indigitari asserunt Ortelius, Cluverius, Cellarius (vid. Anticluy. Diss. III. p. 114. Cellar. l. c.). Teutoni hic Meliæ nominati iidem forte sunt ac illi, qui una cum Cimbri expeditionem in Italiam fecisse memorantur. Videtur vero maxima pars eorum itineri se dedisse, cum non numerentur inter nationes Germaniæ a Tacito, qui Sviones tantum in Oceano narrat; reliquos aut coaluisse cum aliis populis ab iisque subjugatos probabile ducimus, aut ipsos quoque peregre egressos nomen aliud adeptos, pristino ita paullatim evanescente: Spectare huc vocem illam *adhuc* non absimile opinamur. Cluverius, summus alias vir, sed cujus de Germania Antiqua operis insignem partem permultum vereor ne muscæ comedissent nisi se Criticum jactasset, prout est in veterum locis ad proprium

captum reformandis audacissimus ita heic etiam, quo Hollandos e Mela exsculpat, pro Hermionibus Hilleviones substituit; quod eo minus locum jam obtinere potest, cum ultimos Auctor hosce faciat Germaniæ, quam ultra Hollandiam non esse extendendam inde sequeretur, prorsus contra adsertionem ipsius Cluverii, Oceanum Glaciale pro septentrionali termino venditantis. (Vid. Anti-Cluy. III. p. 125.). Nec illud quidem adhuc ostensum est, eosdem esse illos cum Hillevionibus Plinii Lib. IV. C. XII: "Incipit inde clarior aperiri fama ab gente Ingevonum, quæ est prima inde Germaniæ. Sevo mons ibi immensus, nec Riphæis jugis minor, immanem ad Cimbrorum usque promontorium efficit finem, qui Codanus vocatur, refertus insulis, quarum clarissima Scandinavia est, incomptæ magnitudinis, portionem tantum ejus, quod sit notum, Hillevionum gente D. incolente pagis, quæ alterum orbem terrarum eam appellat." Clare docent hæc verba, Plinio æque ac Melæ Scandinaviam Germaniæ annumerari. Nec obstat quod ille alibi Cap. XV. de insulis supra Britanniam sitis agens dicat: "Sunt qui & alias prodant, Scandiam, Dumnam, Bergos: maximamque omnium Nerigon, ex qua in Thulem navigetur." Non enim propriam heic refert sententiam, sed aliorum narrationes exhibet & quidem, ut Grotio Prol. ad Hist. Goth. & Vandal. pag. 2. placuit, Massiliensium verba exscribit. Sveciam, Norvegiam atque Bergen emporium significari idem Grotius vult (p. 7.) probatque interpretationem Cellarius (p. 391.); Confusam vero valde horum, quicumque jam sint, Plinii auctorum notitiam fuisse, vel id pro argumento est, quod Nerigon & Bergos pro diversis habuerint insulis (cfr. Anticl. p. 119. 120.). Ceterum per Scandiam forte Scania quoque tantummodo intelligi potuit, prout requirere videtur tributa eidem magnitudo, qua Norvegia seu Nerigo minor statuitur.

Nec id quidem improbable apparet, Plinium ignorasse an hæ insulæ cum Scandinavia unum idemque fuerint, & diversis atque obscuris narrationibus deceptum, pro aliis quibusdam eas habuisse. Tertius quem pro Scandinavia Germaniæ Magnæ parte allegamus, Solinus est, Cap. XX. "*De insulis*, ait, *Germanicis Scandinavia maxima est; sed nihil in ea magnum præter ipsam. Nam Glessaria dat Crystallum, dat & succinum, quod succinum Germani gentiliter vocant glæsum*". Cfr. Conring. ad Tac. cit. pag. 120. qui a vulgari lectione recedit & Gongavia scribit pro Scandinavia; eandem vero esse, & situs & magnitudo cum Pliniana descriptione congruentes satis evincunt. Quartus erit Ptolomæus, qui L. II. C. XI. (Conr. l. c. p. 409. 410.) in insulis Germaniæ discrete numerat quatuor Scandias, ad orientem a Chersoneso Cimbrica sitas, earundemque tres parvas esse dicit, unam vero maximam orientalem, juxta Vistulæ fluvii ostia, cujus etiam populos nominat, affirmans, tenere ipsius occidentalia Chædinos, orientalia Phavonas & Phiræfos, meridionalia Gutos & Dauciones, media Levonos; quos ex Plinii Hillevionibus truncatos, in aliis Cellarius putat, pag. 392. De Chædinis Gutisque & Daucionibus vid. Dalin l. c. p. 71. not. r. & s. ac 73. not. g. Levoni si cum Hillevionibus iidem sint, absque non videtur, quippe situ conveniente, opinio Messenii eos explicantis per Ostrogothos Smolandosque circa *Holmeden* saltum habitantes (cfr. idem p. 73. not. b.); sed aliam de Hillevionibus sententiam fovet Jac. Wilde Hist. Prag. Sv. ed. Svec. cum notis, a filio Nob. And. Wilde, sub titulo: *Svenska Statsförfattningarnas Historia* Cap. II pag. 63. 159. 160. 161. per Elivogar illos explicans. Colophonis loco addimus Tacitum, qui non tantum immensa insularum spatia, quæ Oceanum complecti ait, Germaniæ annumerando, Scandinaviam sub ea comprehendit,

dit (loc. cit. supra), sed & (ad finem libri, Cap. XLIV: XLV.) in populis Germanicis recenset Sviones Sitonesque, quibus Svecos Norvegosque eum intelligere, vulgaris opinio est. Sic vero eos describit: "Svionum hinc civitates, ipso in Oceano, præter viros armaque classibus valent. Forma navium eo differt, quod utrinque protra semper paratam appulsui frontem agit: nec velis ministrantur, nec remos in ordinem lateribus adjungunt. Solutum ut in quibusdam fluminum, ac mutabile ut res possit, hinc vel illinc remigium. Est apud illos & opibus honos. Eoque unus imperitat, nullis jam exceptionibus, non precario jure parendi. Nec arma ut apud cæteros Germanos in promiscuo, sed clausa sub custode, & quidem servo: quia subitos hostium incursum prohibet Oceanus. Otiosa porro armatorum manus facile lascivunt. Enimvero neque nobilem, neque ingenuum, ne libertinum quidem armis præponere, regia utilitas est. Svionibus Sitonum gentes continuantur. Cetera similes, uno differunt, quod femina dominatur: in tantum non modo a libertate sed etiam a servitute degenerant. Hic Sveviæ finis. Peucinorum Venedorumque & Fennorum nationes, Germanis an Sarmatis adscribam dubito." Grotius (l. c. p. 5.) pro Svionibus Sveones legendum vult; cum Eginharto, Adamo Bremensi, Helmoldo, Chronico Sclavonico & Saxoni, itemque Ludovico Pio Imp & Gregorio IV. Pontifici in Actis ipsorum, sic vocentur, quod "neque refellere neque argumentis confirmare in animo est": Id certe inde sequi videtur, Sviones, istos Taciti & Svecos, perpetua veterum consensione pro una gente fuisse habitos. Ceterum non Svecos solos, sed & Danos Svionum nomine venire volunt; cui assertioni obicem haud ponemus. (cfr. Kirckmaj. l. c. p. 432. Willichius Part. II. 33. rel.). Ne vero quis existimet propterea de alia natione sermonem Tacito esse, quod ab-

solu-

solutam adeo Svionibus regiminis formam tribuat, notandum, haud mirum esse si in tam dissitis locis describendis aliquid humani passus sit, incertiori interdum famæ fidem habendo. Si quid tamen nostri est in hac re iudicii, haud absimilis videtur eorum sententia, qui ansam rumori primum dedisse contendunt duplicem, qua gaudebant antiquissimi Svionæ imperantes potestatem, unam nimirum politicam, ipsis tanquam Regibus competentem, alteram ecclesiasticam ut sacrorum insimul summis præfectis (*Sfverste Offer, Drottat*); unde effectum, ut nihil esset momenti alicujus, ubi Principis etiam auctoritas non valeret, tametsi limitata circumscriptaque legibus. Aliàs namque, prout de omnibus in genere Germanis valuit antiquitus illud Taciti (*G. c. VII.*): “Nec regibus infinita & libera potestas”, ita de Svecis olim, non minus verum fuit Adami Bremensis effatum (*cfr. Kirckmaj. p. 119.*): “Sveones Reges habent, ex genere antiquos. Quorum tamen vis pendet in populi sententia, Quod in communi laudaverint omnes, illum confirmare oportet.”

Sitones von Dalin l. c. p. 72. per adhabitantes Sigtunæ urbi Svecos explicat, eosque Tacitum a Svionibus non discernere contendit, nisi quod septemtrionem verius magis coluerint: Cum etiam in nummo quodam Olai Regis, Sigtuna Situn vocetur, facile inde formari Situnes vel Sitones. Videtur autem Tacitus revera illorum tanquam diversæ a Svionibus nationis ac hisce ad arcton continuatæ mentionem facere; certe Adamus Bremensis inter Sveones Sigtunam urbem collocat, nulla adjecta Sitonum appellationis mentione. Wiide l. c. p. 259. 260. not. ex eo hoc impugnat fundamento, quod vix una, minus plures ad Sigtunam reperiri potuerint gentes, quas Svionibus contradistingvere auctor potuerit. Pro vindicando Norvegis Germaniæ vocabulo, aliam
adhuc

adhuc addimus rationem, ex similitudine lingvæ & morum desumptam; Hanc enim tanquam tutissimum inter populos diversos & gentes nationesque distingvendi fundamentum secutum fuisse Tacitum, vel ex iis patescit abunde, quæ pro utraque parte affert argumentis, dum quæstionem tractat: utrum Peucini, Venedi & Fenni Germanis an vero Sarmatis adscribendi sint? de qua supra. Jam vero conferentibus domestica monumenta, extra omnem ponitur controversiam, Norvagos cum Svecis antiquitus eodem idiomate ac institutis fuisse gavisos: Sveci Germani Tacito appellantur, & id quidem ob convenientiam in his rebus cum cæteris istius nominis populis: Salvis ergo iisdem de utrisque apud scriptorem præmissis, prona consequentia ad eandem quoque deferatur necesse est conclusionem. Nec Tacito soli hoc in usu fuisse argumentandi principium, evincit Plinius l. IV. c. XII. ubi sic fatur: "Scytharum nomen usque quaque transit in Sarmatas atque Germanos. Nec aliis prisca illa duravit appellatio, quam qui extremi gentium harum, ignoti prope cæteris mortalibus degunt." Unde vero istud evenire potuit aliunde, quam moribus, lingva, religione reliquisque institutis per bella, amicitias, fœdera aliaque commercia mutua immutatis, ac ad unius vel alterius harum gentium sensim genium conformatis? Quæ videlicet ambæ degeneres fuere ab antiquissimis Scytharum duabus tam magnopere decantatis in priscorum fastis virtutibus, simplicitate vitæ atque bellica fortitudine; illam Sarmatis in feritatem & ignaviam, hanc Germanis in rabiem & furorem, de die in diem magis vertentibus. Verba: "cetera similes, uno differunt, quod fœmina dominatur: In tantum non modo a libertate, sed etiam a servitute degenerant" von Dalin ad demonstrandum jus succedendi fœminini sexus apud Svecos olim, interpretatur; Wildio repugnante. De Norvegis auctorem loqui, modo observavimus; sed nec de iis succedendi jus aliquid

innuit, multoque magis putamus cum Wildio, ea quæ dicit congruere privatæ quam publicæ regiminis formæ alicujus descriptioni, ob Satiram in prinis, qua clauditur perihodus. Notum est enim, nec antiquitus adeo rarum fuisse, a fœminis administrari civitates, ut ideo solum tam singulari notâ hac dignos Sirones existimaret Tacitus. Contra privatam Gynaicocratiâ, sive ubi in familiis privatorum vir Fœminæ nubit, juxta illud Oweni: "Grammatici fugite hinc, hæc vir & hic mulier", apud veteres pro turpi & sanæ rationi adversa habitam, neminem forte antiquæ historiæ peritum fugere opinamur; quin hodieque populis, quos politiores nationes barbarorum nomine appellamus, idem credi, itineraria docent. Cum vero de Norvegis prædicare hujus generis muliebri regimen, certissima documenta prohibeant, incertiori famæ ac relationibus hyperbolicis id acceptum debere Germaniæ descriptorem, admodum probabile ducimus. Ceterum de occasione atque origine fabulæ varias conjecturas Wilde l. c. tradit, quibus jungimus quod de universis in genere Germanis Cap. VIII. ipse Tacitus narrat: "inesse quin etiam sanctum (mulieribus) *aliquid* & providum putant: nec aut consilia earum aspernantur, aut responsa negligunt." Pertinere huc possunt quoque Heroinæ, sub nomine *Sföldunder* prisicis septentrionalibus celeberrimæ, quas integros exercitus duxisse magnasque res gessisse notum, qualemque ex gr. præter Thorbergum, Regem Ullerakerensem, ab ipso Wildio allegatam, fuisse Baugem, conjugem Twari & matrem Bosî, ex hujus & Heraudi historia constat (cfr. Dalin p. 466. 467. rel.).

§. V.

Tametsi vero communi hoc oculationum muniatur consensu, Scandinaviâ antiquitus Germaniæ Magnæ extitisse portionem (a), impugnandam tamen sibi sententiam

tiam istam sumfit magnus Stiernhjelm (Anticluv. Dissert. III.), Scandiarum Ptolomæi nullam pro nostra agnoscendam contendens (b) atque Sviones Taciti Svecos esse negans (c). Fervore autem disputationis contra Cluverium, adversariæ opinionis patronum, abreptum fuisse, facile quivis deprehendet, ac forsan ignominia putasse Svecis, si Germanorum pars vocandi essent; qui metus quod præter necessitatem virum cæteroqui multis nominibus immortaliter de patria meritum occupaverit, ex infra dicendis patefcet.

(a) Vid. Wilde Hist. Pr. Sv. (ed. Lat.) pag. 50. Diss. J. Amnell cit. de Sv. & Fen. Tac. Part. I. p. 4. Schurtz-fleischius Diss. de rebus Sv. Goth. p. 16. Sheringham de Orig. Ang. c. IV. p. 77. Bernegg. Qu. in Tac. I. nec non Notarum in Tacitum Auctores Willichius Part. II. p. 23. Kirckmaj. p. 432. Cyriacus Lentulus Præf. p. 1. Dithmarus pag. 4. hujusque editioni inserti Ægidius Lacarius & Leibnitius, hic pag. 284. ille ad cap. I. Conringius Epist. ad Joh. Bunonem, quæ exhibetur in ed. sapius cit. Nott. ad Tacitum; reliqui.

(b) Ex assignatione cujusque graduum longitudinis & latitudinis id concludit, l. c. p. 113. & 114. Probabilitate autem sua non destitui putat, si quis Codanoviam cum duabus minimis Scandiis Ptolomæi sub insulis Daniaë comprehendi adstruat & maximam Gufflandiam (Jutland) esse, usque in Livoniam extractam. Minores Scandias per insulas Danicas esse explicandas ultro largimur sed si Levoni in Livonia collocandi sint, quomodo quælo tum media Scandia tenere potuissent? Ex gradibus qua certitudine judicium ferri queat ante diximus. Sufficit congruere nomen Scandiaë cum Scandinaviaë appellatione, nec adeo discrepare situm quin observata illa qua Geographus laborabat harum regionum ignorantia, confusam quandam ideam & explicationem patia-

tiatur. Alia enim non est in his oris, Danicis illis major terra, quam insulæ voce denotasse veteres sciamus; & Vitulæ fluminis ostiis oppositam esse, ac saltim quoad meridionalia, utpote Scaniam conterminasque provincias, quodammodo ad orientem a Cimbrica Chersoneso projectam, pariter quis negabit?

Ceterum non solus Sciernhielm, Scandias Ptolomæi extra Scandinaviam posuit, sed & idem Joh. Georg. Eccardo, Origg. Germ. lib. I. §. 24. p. 46., quanquam longe alio ex fundamento, arrisit, quem refutat Carolinæ Academiæ illustre ornamentum Cel. Dn. Sveno Bring, Diss. de Scandinavia gentt. vagina p. 1. §. I. Eandem itidem cantilenam præter alios cecinit Joh. Henr. Christ. Höfer quidam, Caussidicus, quem vastæ molis librum, sub titulo: *Geschichte der Deutschen an der Ost-see / bis zum ansfange der grossen wanderung / oder alte / eigentliche und wahrhafte Scandinavia*, publico promississe discimus ex Novell. Erud. Sveth. anni 1745. N:o 10. p. 39. 40. ibique invictis, si superis placet, argumentis Scandinaviam de Svethico in Teutonicum solum transfretandam sibi sumisse.

(c) Rationem affert p. III. 112. quod tam deprædicatum & nobile nomen, ac tum temporis Scandinaviæ illud, Tacito magis quam vel Plinio ipsius coætaneo, cui Sviones in eadem non memorantur, ignotum non esse potuerit, si alias Scythiæ oras simul describere in animo fuisset, quod tamen non fecit, sed tantum Germanicas, idæoque Scandinaviam ut ad has non pertinentem reliquit, Sveonas putans, ut Svevos, aliam & eam propriam, a continenti Svevorum incolere insulam. Sed non adeo magni hæc objectio momenti videtur. Observamus enim, Tacitum per totum librum secundum populos tantum describere Germaniam, rarius injecta aliqua terrarum regionumque mentione; idque ob vagabundam incolarum vitam. Quod hic Scandinaviam, Plinius Sviones, omiserint, mul-

multæ esse potuerunt causæ, quas nostris seculis frustra forte plena quis luce donare tentaret: Talia exempla nulum Historico movebunt scrupulum, qui quod apud unum deficit, ex altero Auctorum supplere tenetur ejusdemque sæpe rei gestæ varias circumstantias ex variis scriptoribus colligere necessum habet; cum pro diversa rerum cognoscendarum occasione, relationumque suarum aliis atque aliis fontibus, insigniter hi differre non nequeant, nec raro, quod a priore aliquo antea descriptum inferior ætate videt, id ut supervacaneum, lectorem vel expresse vel tacite & præsumte ad alterum illum remittendo, prætergrediatur. Quibuscum omnibus si jungas, Sveones, quos a Svionibus distingvendi rationes desunt, communi mediæ ævi consensu per Svecos explicatos, ut §. præc. ex Grotio ostendimus, adhuc evidentius destruetur ambigendi fundamentum. Certe cum Stiernhjelm Plinii Scandnaviam pro patria sua agnosceret, admodum miramur, qui fieri potuerit, ut non videret perspicacissimus vir, quod & ille Germaniæ ipsam, prout monuimus, non obscure vindicaret. His ita præmissis, sponte consequitur, Solini item ejusdem nominis Germanicam insulam, sicut cætera ejus plurima, ex Plinio esse desumptam; ipso inprimis Stiernhjelmio fatente (p. 121.), illum hunc per omnia sectari. Unde unum horum auctorum, ubi obscurius aliquando loquitur, ex altero esse illustrandum inferitur. Ut autem liber omnino ab hac objectione sit, (pag. cit. & seqq.) Cluverium in eo castigat, quod Sevonem montem adhabitan-tesque Ingævones in Scandia collocet, ipse probatum iturus adfertionem suam ex alio loco l. IV. C. XII. ubi V Plinius enumerat Germanorum genera, Vindilos, Ingævones, Istævones, Hermiones & Peucinos, atque Ingævonom partem esse ait Cimbros, Teutonos ac Cauchorum gentes. "Ergone (inquit pag. 122. 123.) Cimbri, Teutoni, Cauchi in Scandia? Plures sub Ingævonom genere non continentur,

tur. An mons Sevo per totam Scandiam excurrit in Cim-
 bros, Teutonos, Cauchos? Hillevionum gentem unam in
 Scandinavia nominat Plinius. Cur, si Sevonem purasset
 Scandix montem, hanc gentem, ut proxime accolentem,
 ab Ingevonum genere exclusit? At Plinius dicit montem
 Sevonem efficere sinum, in quo ipsa Scandinavia sita est.
 Qua ergo ratione ipsi Sevo in eadem ipsa Scandinavia ex-
 sistere potuit? Nugatur Cluverius, ne quid pejus dicam.
 A Cimbris itaque, ut in ultimo Germanix promontorio ha-
 bitantibus, Germanorum post Scythas primis, incipit gens
 Ingævonum, indeque ultra in Germaniam ad oram litto-
 ralem, a primis nimirum Jutis” &c. Ast mirum in mo-
 dum heic quadrata rotundis cœlumque terræ miscentur.
 Plures enim quam Cimbro, Teutonico Cauchosque sub
 Ingævonibus comprehensos non fuisse, quis Stiernhjelmio
 cavet? “Alterum genus Ingævones, ait Plinius, quorum
 pars Cimbri, Teutoni ac Cauchorum gentes.” Si itaque
 pars tantum Ingævonum hi fuere, necessum est, præter ip-
 sos, plures adhuc alias nationes sub ista appellatione fuis-
 se comprehensas, quæ jam non nominantur: Nec id qui-
 dem concedimus, omnes Ingævones in Scandinavia tantum
 quærendos. Quæ duo momenta, sc. neque Scandianos ne-
 que Cimbro, Teutonico & Cauchos, *solos* esse Ingævones,
 si bene notentur, facile Stiernhjelmianæ argumentationis vis
 concidit, perspiciturque Hilleviones ab Ingævonum voce non
 excludi. Denique, quænam hic contradictio: Sevo sinum
 in quo Scandinavia sita est efficit, & : Sevo mons in ip-
 sa Scandinavia situs est? Nulla sane, nostro judicio; Nam
 Sevo in Ingævonibus est, & sinus ambit utrosque, non mons
 sinum; atque nihilo fecius nunc ille efficit, nimirum aquas
 ex se in subjacentes terras & ex iis per annes lacusque
 in sinum mittendo, sive sua respectu istarum regionum
 altitudine faciendo, ut exinde in Codanum delabantur.
 Potuit tamen etiam jugum, ubi ex Lapponia Fenniam ver-
 fus

sus se incurvando flectitur, sinuque Bothnicum includit, Plinio aliquo modo Codanum sive portionem saltem ejus ambire credi, inprimis cum verbis proxime subsequentibus Eningiam item, sive Penningiam, sinus istius insulam facere videatur, quam opinione non minore ait esse Scandinavia.

Ne vero aliquem offendat, quod Tacitus Sviones, quos Hermionibus Plinius annumerat, Svevos appellet, hoc quoque dubium discutere allaborabimus. Est vero res repetenda ab origine; de qua sic Tacitus (Germ. c. III.): "Celebrant (Germani) carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriae & annalium genus est, Tuitionem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque. Manno tres filios assignant; e quorum nominibus proximi oceano Ingevones, medii Hermiones, ceteri Istævones vocentur." His duo genera Plinius addit, Vindilorum puta atque Peucinorum; loquitur autem ita (l. c.): "Germanorum genera quinque, Vindili quorum pars Burgundiones, Varini, Carini, Guthones. Alterum genus Ingevones, quorum pars Cimbri, Teutoni & Cauchorum gentes. Proximi autem Rheno Istævones, quorum pars Cimbri Mediterranei, Hermiones quorum Svevi, Hermunduri, Catti, Cherusci. Quinta pars Peucini, Bastarnæ, supra dictis contermini Dacis." Evitari heic dissensio inter scriptores ita potest, ut pars Svevorum, inque iis Sviones, Ingevonibus, ad Oceanum scilicet proxime habitantibus, annumerentur, altera pars Hermionibus, media Germaniæ tenentibus; prout ipse etiam Plinius unam Cimbrorum portionem Ingævones vocat, quod probabiliter equidem Chersonesi incolas concernit, reliquos mediterraneos sive interiora inhabitantes, Istævones nominat. De Ingavonum origine & denominatione controversiam Wildii & von Dalini vide in hujus Hist. Sv. Tom. I. p. 65. 69. 70. 323. atque illius Hist. Pr. ed. Sv. C. II. p. 63. - 66. 312. &c.

Cete-

Ceterum adhuc a Paulo Warnefrido quoque Scandinaviam fuisse Germaniæ annumeratam, locus hujus (De Gestis Longobard L. I. c. 2., Hist. Goth. & Vand. Grot. cit. p. 724) innuere videtur: "Pari etiam modo Winilorum, hoc est, Longobardorum gens, quæ postea in Italia feliciter regnavit, a Germanorum populis originem ducens, licet & aliæ causæ egressionis eorum adseverentur, ab insula, quæ Scandinavia dicitur, adventavit; cujus etiam insulæ Plinius Secundus, in libris quos de natura rerum composuit, mentionem facit. Hæc igitur insula, sicut retulerunt nobis, qui eam lustraverunt, non tam in Mari est posita, quam marinis fluctibus, propter planitiem marginum terras ambientibus, circumfusæ." Facili negotio cordatiorum perspiciet quilibet, Diaconum Forojulensem jam Scandianos, a quibus originem ducere Longobardos asserit, *Germanorum populis* accensere, atque non Teutonium modo, sed totam quoque Germaniam Magnam, ista voce complecti; licet nec ignoremus, quomodo his verbis, de crinibus eadem alienum in sensum trahendo, abutatur cujus modo meminimus Höfer ille.

Neque id tantum fecisse scriptores antiquosprehendimus, ut disertis verbis Scandinaviam Germaniæ vocabulo complecterentur, sed fluvium quoque ejus *Göta Älf* inter Germanicos referre Plinium atque Solinum, sunt qui contendant (Cfr. Göransf. *Svea Kongars Hist.* p. 314.). Ille Hist. N. l. IV. c. XIV. ita facit: "Amnes clari in Oceanum defluunt, Guttalus, Vistillus sive Vistula, Albis, Visurgis, Amisus, Rhenus, Mosæ." Hic (l. c. cap. XXIII p. 119. Conr.): "De internis ejus (Germaniæ) partibus Albis, Guthalus, Vistula, amnes *latissimi* præcipitant in Oceanum." Cluverius l. c. L. III. p. 178. pro latissimi legit altissimi, & p. 228. pro certo habet, Transmarinæ suæ Germaniæ flumen Viadrum indigitari, disputans

tans contra Junium, qui per Prussiæ fluvium Alle, Guttalum interpretatur, ipsumque sufficientibus argumentis refutat. Opponi ei potest, quod Plinius ordinem situs fluviorum a Septemtrione versus Occidentem sequi videatur, ideoque etiam primo loco Guttalum posuerit & reliquos porro successive, prout quivis annum huic cœli plagæ propior esset. Respondet (p. 229.): "Nec mirum si in locis tam a se suaque notitia distitis fluminum ordinem non servaverit, cum ne in Italia quidem id fecerit. Solinus certe, erroris eum circa Guttalum coarguere voluit, dum inter Vistulam Albimque eum retulit." At quid hoc refugio opus, inquirunt nostrates, dum vel nomen ipsum Guttali nullum aliud patitur etymon, quam Gaut-alf, Gôta-âlf, qui Adamo Bremensi "Guthalba, per Gothorum populos in Oceanum fluens", appellatur? (Vid. Gôransf. l. c.). Solinum quod attinet, ordine Pliniano verso, tanquam ab Occidente ad Septemtrionem, in Sveonum quoque favorem quin allegari possit, nihil obstat. His tamen pro utraque parte ultro citroque prolatis rationibus, nostram istam controversiam non facimus, sed iudicium cohibemus & ipse B. L. utram malit opinionem dispiciat.

§. VI.

Ex iis quæ dicta sunt, facile apparet, Plinio atque Solino, Germaniam a Sevone monte incipientibus (a), minime quidem derogandam esse fidem, at civiliter tamen nec nimis presse accipienda eorum verba, cum alias Norvegiæ non exigua portio ab hujus nominis communiione esset excludenda. Num autem præter Chersonesum Cimbricam, Danicas insulas, Gothiam, Sveciam, Norvegiam, ad plures adhuc arctœas nationes Germanorum vox sese extendere veteribus credita sit, id aliquanto obscurius est. Recidit eo inprimis quæstio: an & populi

puli Fennorum pro Germanis haberi debeant? quam quo diutius animo revolvimus, eo magis in negando respondentium partes inclinamur (b).

(a) Cfr. Von Dalin l. c. T. I. p. 10-12. 65. Melæ Hermones ultimi Germaniæ fuerunt; in aliis igitur hujus etiam montis confinia tenere ipsos, credidisse videtur. Sunt qui contendant eosdem illos esse ac Taciti & Plinii Hermiones; Cum autem Tacito Hermiones media inhabitare dicantur, quomodo tum ad Septentrionem degere dici poterunt? Nescio, nisi aut diversos dicamus Hermones ab Hermionibus, aut pari modo rem declaremus, ac Aphorismo præcedenti cum Svevis fecimus, ut pars Hermonum, & quidem Svevici generis, borealia Scandinaviæ accipiant, qui Plinii & Melæ sint; reliquis vero, qui Taciti, interiora Germaniæ concedantur. Neque mirum, in gente vagabunda & bellis dedita tantam deprehendi nationum mixtionem, una illarum regionem, quæ paulo ante alterius & extitit & credita fuit, pristinis possessoribus vel depulsis vel subjugatis, mox invadente. Hinc illa Antiquariorum lacrymæ, hinc ista confusio & incertitudo, populis inter se partim sanguine commixtis, partim in terrarum uominium sibi mutuo succedentibus; hoc equidem aut bello, aut facta meliorum sedium quærendarum ergo commigratione. Adjice diversas quoque nonnihil ætates, & facilis evadet ænigmatis explicatio. Cæterum quod ad præsentem quæstionem, nec magnopere refragabor, diversis minusque accuratis deceptum relationibus, alterum altero Auctorem magis cæcutire,

(b) Cluverius, terminum borealem Germaniæ faciens Mare Septentrionale, supra Norvegiam ac Lapponiam situm, has unacum Syedia, Fennorum Marchia, Scritofinnia, Biarmia atque Fenningia eidem addit (L. I. p. 95. 97.) Faciunt paria cum eo Lentulus & Ægidius Lacarius (ll. cc.). De Fennis consentit quoque Berneggerus (cit.); sed contrariat hisce diserte effatum Prolomæi, §. IV. adductum, quem tamen in eo ignorantia recte accusat Cluverius (L. III. p. 202.) quod exiguam gentem Fennos dixerit atque ad Vistulam collocaverit, nisi quoad hocce posterius rei momentum ita excusari queat, ut Gythonibus non Fennis ad Vistulam illa habitacula tribuere dicatur; quod pro certo nihilominus

haud

haud venditamus. Plinium item ac Solinum, dum nulla Fennorum facta mentione, a Sevone monte incipiunt, sibi adversari, ipse Germaniæ Antiquæ Geographus, agnoscere cogitur (L. III. p. 177.): nec non Jornandem (initio lib. de Rebus Geticis), cum Germaniam Scythiamque disternere Vistulam ait. Hisce autem omnibus Tacitum (p. 202.) opponit; quasi is scilicet Fennos Germanis adscriberet, in plaustris equoque vivere certum affirmans argumentum Sarmatici generis, pedum vero pernicitate gaudere ac usu, Germanici indicium contendens. Ast notandum, non ex his foliis de genere Venedorum, adducto loco judicare Auctorem, sed etiam ex aliis moribus, e. gr. scuta gestandi, latrocinii conterminas regiones pererrandi &c. (cfr. Diss. Gab. Arctopolitani de Orig. & Relig. Fennorum, Præf. Fab. Törner, Ups. 1728. §. II.). Quas res in quantum de Fennis prædicari posse crediderit, facile deprehendet quivis secum reputans quæ Cap. XLVI. de eisdem loquitur: "Fennis mira feritas, foeda paupertas, non arma, non equi, non penates: victui herba, vestitui pelles, cubile humus. sola in sagittis spes, quas inopia ferri ossibus asperant. Idemque venarus viros pariter ac foeminas alit. Passim enim comitantur partimque prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriumque suffugium, quam ut in aliquo ramorum nexu contegantur. Huc redeunt juvenes, hoc senium receptaculum. Id beatus arbitrantur quam ingemere agris, illaborare domibus, suas alienasque fortunas spe metuque versare. Securi adversus homines, securi adversus Deos, rem difficillimam affecti sunt, ut illis ne voto quidem opus sit." Pro Sarmatis vero habere Fennos Tacitum, antea ex genuina ipsius explicatione ostendimus.

Aliam etiam asserti sui rationem Cluverius affert, nimirum "quia portiones Fennorum ab universo corpore antiquitus avulsæ, Scritosinni ac Marchiosinni semper in hunc usque diem fuere Germani. Nec ipsi Finni in Finningia ab hoc genere, vel sermone vel moribus degenerant, nisi verius Corelliam, ubi ejusdem cum Lapponibus atque Corelliis sunt sermonis, multumque veterum morum, si quæ alia gens, pertinaciter servant." At quanta heic ignorantia! Quæ Norlandorum, si enim Cluverii Scritosinni sunt, cum Fennis generis, morum linguæque similitudo? Aliud est, si de Aboriginibus istius regionis sermo sit, quos prout in reliqua Svecia, Fennos fuisse, temere haud negabimus. Marchiosinni qui

Wardhusiæ præfecturam colunt, nunc equidem Norvegiæ pars sunt; antiquis autem temporibus Sitionibus adscriptos, adhuc demonstratum non est. Et si concedatur etiam, hos æque ac Scythianos Germanis annumeratos fuisse, consequentur moribus quoque cum iisdem convenisse, quæ inde ad Fennos conclusio? quos diversissimis ab istis moribus descriptos modo vidimus. Omnis profecto Cluverianæ argumentationis vis ad loca quædam Auctorum perperam interpretata recidit (L. I. p. 97.). Sumit namque non probat, Tacitum (Germ. C. I.), ubi immensa insularum spatia Germaniæ appellatione complectitur, & Plinium (Hist. N. L. II. C. CII.), dum pariter a Germania immensas insulas, non ita pridem comperatas, cognitatas sibi ait, Sveciæ & Norvegiæ regna, prout hodie sunt, intelligere: quod a partium studio præjudiciisque liber nemo nisi fallimur statuet. Ne denique ex linguæ similitudine inter Svecos Fennosque aliquid concludendo, negotium nobis facebant quibus Svethicorum vocabulorum haud paucorum deperditas radices inveniri apud Fennos (nobis quidem non repugnantibus) visum est, tenemus, hoc quicquid est necessitudinis, deberi factæ circa Othinianam migrationem utriusque gentis commixtioni, Asianorum videlicet atque Fennorum, quorum hi eo usque vel soli vel simul cum aliis Scandiam incolere. Ceterum linguæ cognatio, sive si mavis identitas, generis quidem ejusdem communionem, aut etiam hujusmodi commixtionem, quamquam certo argumento inter diversos populos indiget, a diversitate tamen invertendo concludere, vel eadem ipsa (ex migrationibus, commerciis, pactis, consociationibus, &c. enata) mixtio vetat, prout solide declarat Wilde (Hist. Sv. Pr. p. 70. seq. Lat. ed.) qui etiam observat linguam, qua utuntur Fenni & Æstii quæque cum Lapponum illa ejusdem originis est, Sengalliæ itidem populo cuidam Krevinge dicto atque pluribus Tartarorum nationibus esse vernaculam. At vero Æstios Germanos antiquitus creditos fuisse, dubio caret; sequitur itaque Germanorum nomen primario a morum atque vivendi rationis convenientia tribuisse gentibus exteris, secundario tantum ex linguæ affinitate judicasse.

§. VII.

Septentrionalem ergo Oceanum supra Norvegiam, Germaniæ latus ad arcton clausisse, concedere quidem Cluverio

fumus, ad partem autem maris illius Lapponiam ambientem, id assertum extendere, unanimis vetat antiquorum consensus (a).

(a) Norlandiæ incolas, quatenus media Germaniæ appellatiopis ætate habitata fuit, licebit sub eadem includere, tametsi ab omni oppositi formidine immunem hanc thesin haud contendamus. Pugnât autem pro affirmativa sententia, tum quod regio Sevonem montem, a Plinio & Solino pro termino positum, ab altera adhuc parte habeat, quam qua Germaniam spectat, tum quod cultores ejus a moribus linguaque Sveonum & Sitonum propius recessisse olim, prout hodie quoque, deprehendantur; quin imo ejusdem cum eis originis sint. De Marchiosinnis modo diximus; nisi quatenus Lapponibus constiterint. Quod vero ad Biarmos Lapponesque in genere omnes attinet, eos inter Germanos fuisse computatos probans nullum existare novimus documentum. Loqui de illis videtur Tacitus, in fine libri sui: "Cetera jam fabulosa: Hellusios & Oxionas ora hominum vultusque, corpora atque artus ferarum gerere. Quod ego, ut incompertum, in medium relinquam." Perinent hæc quæ habet Plinius (L. IV. C. XIII.) de Oonis, quos ovis avium & avenis vivere, Hippopodibus, quos pedibus equinis nasci, Panotiis, quibus nuda alioquin corpora prægrandibus ipsorum auribus tota contegi, fama fuerit. Idem prorsus ex Xenophonte Lampfaceno Solinus refert (Cap. XXIII. cit. Clav. L. III. p. 203. 204.). Conspirant etiam Mela & Isidorus (ille Lib. III. Cap. V. hic L. XI. C. XIII. cit. ibid.), ita tamen, ut pro Panotiis Sarmalos prior scribat, quo loco eum corruptum esse Cluverius statuit, supponens eundem ipsum auctorem, Xenophontem nimirum, secutum esse, ac Plinius & Solinus. Apud Tacitum item Hellusiorum nomen a Panotiorum voce vitiatum arbitratur; cujus scriptura scilicet, cum forte esset exoleta atque obscurata, imperitus quidam restituerit ex Plinio Phanestios, qui porro detorti sint in Hellusios: Phanestios vero habent vulgaria exemplaria, quod in Panotios emendat, duobus ex fundamentis: i. quod Isidorus discrete sic legat, & 2. etymologia quoque requirat, ut *Panotios* dicantur a grandibus auribus, prout *panimedes* & *sivvas* ab equinis pedibus & ovium esu. Oxionas Oonas esse debere, dubio non egere putat. Quæ omnia ingenio quidem, certe audacia, non destituantur,

tur, veritate autem itidem ut gaudeant, permultum veremur. Von Dalino (Tom. I. p. 74. not. 4.) Hellsii per Helsingos & fabula de Hippopodibus Panotijsque per indumenta ex ferinis pellibus coaptata, nec incongrue, explicantur: In hisce est quod Lapponibus imprimis hodieque usurpatur vestimenti genus Lappmuddar, cujusque hanc Paulus Diaconus descriptionem tradit: "Nec aliis, utpote feris ipsis non dispares (Scritofinni), quam crudis agrestium animantium carnibus vescuntur; de quorum etiam pellibus sibi indumenta coaptant. Apud hos est animal, non satis ab simile cervo, de cujus ego corio, ut fuerat pilis hispidum, vestem, in modum tunicae, genu tenuis aptatam, conspexi." Crudis carnibus Lappones vesci opinatus est, quod nec sale vulgo utantur, nec affate aut coquere eas soleant. Oonæ denique, avium ovium viventes, nec ii forsitan alii sunt quam Lappones, ex venatu tam avium quam reliquorum animantium cibum sibi parantes atque jaculandi artis peritissimi, ut de ipsis loquitur Saxo Grammaticus (Hist. Dan. L. V. cfr. Grot. Prol. p. 127.): "Sunt Finni ultimi septentrionis populi, vix equidem habitabilem orbis terrarum partem cultura ac mansione complexi. Acer iisdem telorum usus, nec alia gens promptiore jaculandi pericia fruitur; Grandibus & latis sagittis dimicant." Ova avium sylvestrium neque hodie forte Fenni Lapponesque spernunt. Talia autem quæ diximus commenta de Arctoi orbis habitatoribus finxisse Græcos Romanosque, a militibus ut plurimum nautisque, gloriosis atque portentosa referre omnino avo solitis, sua habentes, nemo inter miracula reponat.

Ceterum dum hæc scribimus, occurrit sententia Wildii, Hist. Sv. Pragm. (ed. Sv.) C. II. p. 137. qui Fennos Taciti per Lappones, Venedos vero per Fennos hodiernos explicat; quod licet a communiore opinione recedat (Cellar. ed. Schw. pag. 393.), tamen nec ideo improbabile est, imprimis cum in Finlandiæ incolas multo magis quadret Venedorum descriptio, quam Fennorum. Accedit quod Plinius (vid. §. nostr. III. not. in it.) Venedos Eningiæ five Fenningiæ incolas faciat, sinusque Venedici hinc nomen commode derivetur, ad quam Prolomæus quoque Venedos suos collocat. Mores quos a Germanis mutuati Tacito dicuntur, Sveonum ab una parte, ab altera Peucinorum Astiorumque commerciis debuisse, clare apparet. Germanos nihilominus non fuisse, tum ex

Plinii (cfr. l. c.) & Ptolomæi testimoniis evincitur, qui Sarmatas eos appellant, tum ex maxima linguæ diversitate (cfr. & §. nostr. cit. not. fin.); Othinianis denique placitis, quibus Germaniæ Magnæ imperium deberi infra elucescet, non paruisse olim Fennos, notum est. Hellusii Oxionæ cæterique haud eo secius & ipsi ex Lapponibus, simul cum Norlandis & aliis Septemtrionalibus, confecti esse possunt; nisi per Fennos Finnomarchiæ tantum in Norvegia incolas Tacitum indigitare dicas, qua ratione Ptolomæi quoque narratio declarari posset, ejusque ~~omni~~ respectu majorum, Bastarnarum, Peucinorum, Venedorum &c. exigua gens appellari. Si Wildii sententiam amplectemur, quamquam Venedos Finnos faciuri sumus, ideo tamen non negabimus Boruffos aut Livonos quoque Venedos fuisse; ut sic Sinus qui Venedicus dicitur, eo majori jure nomen nactus sit, cum utrumque ejus littus Venedis habitaretur. Æstios fuisse Livonos hodiernos, saltim hos in aliis comprehendisse, ultro contendimus; neque Cellario itaque negamus Venedorum gentis constituisse partem, quamvis ut diversæ nationis Tacitus simul mentionem faciat. In iis, quæ thesi Wildianæ obicem forte ponere credentur, erit hodieque Fennis usurpatum Rusforum nomen, dum eosdem *Wenäläiset* appellant, voce sane cum Venedorum denominatione, probabili etymologia eadem; sed & hoc, observata inter scriptores extraneos & ipsos incolas distinctione, facile declaratur. Quamquam enim Fenni, se (*Suomaläiset*) a Venedis (*Wenäläiset*) discernant, aliqua tamen non obstante ex Germanicarum in vicinia gentium commercio similitudo, peregrinis facile imponere potuit. Si vero non scriptores tam quam rerum ipsarum documenta sequenda sunt, vel ex his illi explicandi, tum genuini Venedi esse videntur ejus Livoniæ partis quæ Letten vocatur habitatores & Curlandi, lingua hos ab Æstis & Fennis separante (cfr. Description de la Livonie, p. 324.). Nec aliam causam quam eandem hanc, qua exteri scriptores laborabant, Geographiæ nostræ ignorantiam, Fennos ad Venedorum nomen Russis imponendum, seu potius ad continuationem sic usurpandi eos moris, impulisse putamus. Factum nimirum ex prædictis illis crebris emigrationibus sediumque mutationibus forsitan est, ut Venedi, prorumpentibus paulatim populis aliis, Russiam relinquentes, Lettiam ipsi Curlandiamque occuparent; unde porro in Boruffiam, indeque ad Balthico mari adjacentes Germaniæ oras, Pomeraniam,

Duca-

Ducatum Megalopolitanum &c. venisse, annales tradunt: ad quas omnes mutationes non respiciendo, Fenni, appellationem Venedicam non tam cum gente quam regione connectentes, etiam novis eam advenis tribuerunt. Sed relinquimus in his rebus, ceu invicem sibi ubique pene contradictoriis, cuilibet pro libitu conjiciendi libertatem.

§. VIII.

Ad plagam coeli Occidentalem limes fuit Rhenus, (a) Galliam a Germania disternans (b).

(a) Præter eos quorum §. I. not. c. adduximus testimonia, alii quoque hanc sententiam confirmant. Cæsar Bell. Gall. L. I. c. I. p. 17. (ed. Amst. 1665.): "Proximi sunt (Belgæ) Germanis qui trans Rhenum incolunt, quibuscum continenter bella gerunt, quæ de causa Helveti quoque reliquos Gallos virtute præcedunt, quod fere quotidianis præliis cum Germanis contendunt, quum aut suis eos finibus prohibent, aut ipsi in eorum finibus bella gerunt." Lib. IV. Cap. XVI. pag. 82. 83. Sicambri Romanorum legatis respondent, antiquum suos inter ac Gallos terminum Rhenum esse, quem ideo transire hi non deberent. L. VI. C. XXIV. p. 132. idem indigitat, dum sic loquitur: "Ac fuit antea tempus, quum Germanos Galli virtute superarent & ultro bella inferrent, ac propter hominum multitudinem agrique inopiam, trans Rhenum colonias mitterent. Itaque ea quæ fertilissima sunt Germaniæ loca, circa Hercyniam sylvam, quam Erathosteni & quibusdam Græcis fama notam esse video, quam illi Orciniam appellant, Volsæ Testolages occuparunt atque ibi confederunt. Quæ gens usque ad hoc tempus iis sedibus se continet, summamque habet justitiæ & bellicæ laudis opinionem. Nunquam in eadem inopia, egestate, patientia, qua Germani, permanet, eodem victu & cultu corporis utuntur." Consentit Strabo Lib. VII. p. 200. "Statim ergo trans Rhenum post Celticos populos, Orientem versus sita loca Germani incolunt." Quibuscum paria alibi passim habet; Cfr. Cluv. L. I. p. 96. qui & p. 28. ad stipulantem exhibet Dionem Lib. XXXIX. his verbis: "Rhenus ex Alpibus Celticis paulo extra Rhætiam oritur: inde versus Occidentem profuens, ad sinistram Galliam ejusque incolas, ad dextram Celtas dividit, tandemque in Oceanum exit. Hic quippe

pe limes usque in hunc diem earum regionum habetur, ab eo tempore quo diversa nomina adeptæ sunt. Siquidem antiquissimis temporibus populi isti, ad utramque fluminis ripam colentes, Celtæ appellati fuere." Neque ideo de aliis sub Celtarum hic nomine loqui Cassium quis existimet, quod Strabo Germanos post Celticos populos collocet sicque ab iisdem distingvat, Hoc enim ex Libro I. Strabonis facile refellitur, ubi cœli terræque regiones in quatuor partes distributas fuisse ait, habitarique versus subsolanum ab Indis, austrum ab Æthiopibus, occasum a Celtis, aquilonem a Seythis (vid. Anticl. p. 99.). Cum vero omnes versus occidentem populi Celtæ ei dicantur, quare ab hac appellatione Germanos excludemus? Patet res ulterius ex loco quem §. II. not. b. citavimus. Ammianus Marcellinus Hist. Rom. Lib. XV. Cap. XXVII. (Conring. p. 146.) Gallos inprimis Celtas vocat: "Temporibus prisicis, cum laterent hæ partes, ut barbaræ, tripartitæ fuisse creduntur, in Celtas, eosdem Gallos, divisæ & Aquitanos & Belgas, lingua institutis legibusque discrepantes. Et Gallos quidem, qui sunt Celtæ" &c. Apparet igitur utrosque populos, tam Gallos quam Germanos, Celtas audivisse, indeque promiscuam denominationem ortam. Diō etiam (Lib. LIII. cit. Cluv. L. II. pag. 187.) ipse se declarat, dicens: "Celtarum quidam, quos Germanos adpellamus" &c. Lipsius ex Plinio juniore, in Panegyrico Trajano Cæsari dicto, ad Pyrenæum usque improprie Germaniam extendit, eamque pro Gallia, non aliter quam hæc pro illa sumitur, latiori significatione accipi opinatur (Cluv. Lib. I. p. 93.); Sic autem Plinius ille loquitur (p. 327. 328. Opp. ejus ed. Lugd. Bat. a:o 1653: "Germaniamque, quam plurimæ gentes ac prope infinita vastitas interjacentis soli, tum Pyrenæus, Alpes immensisque alii montes, nisi his, comparentur, nunjunt dirimuntque, per omne hoc spatium quum legiones duceres, seu potius (tanta velocitas erat) raperes, non vehiculam unquam, non equum respexisti." Roborem sententiæ addere putat Senecam (Epist. Consol. ad Helv. C. VI.): "Pyrenæus transitus Germanorum non prohibuit." Quod ad Plinium, cum ille tanquam ex Hispania invasurum Germanos Imperatorem suum consideraverit, male ipsum Lipsius intellexit; Senecam vero allegato loco huc non pertinere, Cluverius (cit.) ex Floro L. III. C. III. ex Plutarcho in vita Marii & ex Livii Epitomatore ostendit, testantibus Cimbro, Teutonon & Tigrinos,

vastata Gallia & Pyrenæo monte transgresso, Hispaniam depopulatos esse. Pertinet hic & forsitan Plinius major Hist. N. lib. III. Cap. III. nationis in Hispania citeriore mentionem injiciens, sub nomine Oretani, quos etiam Germanos cognominari ait, qui que forte hujus vel alius similis expeditionis reliquæ fuere.

(b) Ita quidem antiquissimis temporibus erat, postea vero, multiplicato & crescente utrobique hominum numero, expeditiones partim a Gallis in Germanorum, partim ab hisce in illorum terram factas, auctores memorant. De Testolagis Cæsarem modo audivimus. Sed idem & Germanos Galliæ occupasse regiones docet Lib. II. Cap. IV. p. 48: "Quum ab his quæreret, quæ civitates quantæque in armis essent & quid in bello possent, sic reperiebat: plerosque Belgas esse ortos a Germanis, Rhenumque antiquitus transductos, propter loci fertilitatem ibi confedisse, Gallosque qui ea loca incolerant expulisse; solosque esse qui patrum nostrorum memoria omni Gallia vexata, Teutonos Cimbrosque intra fines suos ingredi prohibuerint. Qua ex re fieri, uti earum rerum memoria magnam sibi auctoritatem magnosque spiritus in re militari sumserint." Rationem quoque, cur Germanis sui temporis inferiores fuerint Galli, l. VI. c. XXIIV. p. 132. subministrat, dum mox post verba not. præc. modo cit. ita fatur: "Gallis autem propinquitas & transmarinarum rerum notitia, multa ad copiam atq; usus largitur: paulatim affvesciti superari multisq; proeliis victi, ne se quidem ipsi cum iis (Germanis) virtute comparant." Ceterum pleni sunt horum expeditionibus annales ac frustraneus foret eas omnes enumerandi conatus. Populos autem Germanicæ ejus Rhenum originis hosce enumerat Cluverius L. II. p. 129: *Tribochos, Nemetes, Vangiones, Treveri, Tungros, Sunicos, Ubios, Gugernos, Menapios, Toxandros, Batavos, Caninesates, Nervios, Sueconos, Bethasios*: C& Cellar, l. c. l. II. c. III. Sect. VII. seq. usq; XIII; qui Sect. XI. huc pertinere etiam ostendit *Caeresos, Condrusos, Eburones, Pemanos, Segnos*, ex Cas. l. c. C. XXXI. & L. II. C. IV. Vid. & Bernegg. Qu. I. Kirckmaj. pag. 4. aliosque de Germaniæ Magnæ finibus agentes, quos in antecedentibus citavimus. De omnibus autem gentibus Rhenum transgressis valet dictum Dionis Cassii, Libr. LIII. apud Cluverium Libr. II. pag. 187. "Celtatam quidam, quos Germanos appellamus, quum omnem Galliæ regionem quæ Rheno adjacet occupassent, effecerunt uti Germania appellaretur." Atque hinc est Germaniæ in Magnam seu Barbaram vel Transrhenanam & in Cisrhenanam, frequenter apud scriptores occurrens distinctio.

D. D.

DISSERTATIO HISTORICA

DE

GERMANIA
MAGNA

CUJUS

Partem Secundam & Tertiam

Consensu Ampliff. Facult. Phil. in Regia Acad. Aboënsi

Publicæ honorum censuræ submitunt

SIGFRIDUS
PORTHAN

ET

JOHANNES FABRITIUS

Wiburgensis.

Die XVIII. Decemb. Anni MDCCLXIV.

L. H. Q. A. M. S.

ABOÆ,

Impressit JOH. CHRISTOPH, FRENCKELL.

Summe Reverendo atque Celeberrimo VIRO

D:NO **PAULO KROGIO.**

S. S. Theologiæ DOCTORI, LECTORI ad Regium
Gymnasium Borgoënse & Venerandi Consistorii
Ecclesiastici Adfessori.

Et merita Tua, Summe Reverende Domine DOCTOR, in literas, tam magna sunt, ut splendor dignitatis Tuæ neminem fugiat; & quotquot indulgentiam Tuam sunt experti, sinceram venerationem, jureque maximam, pectore unquam exuere nequeunt. Quos inter etiam ego, gratissimo recordor animo, favorem illum plane singularem, quo continue paternam meam domum amplexus es; ideoque hac mihi occasione tanto minus temperare possum, quin opus hoc Academicum, a me propediem defendendum, ceu pignus veræ in Te pietatis, Celeberrimo Tuo Nomini consecrem. Munus Te, Vir Summe Reverende atque Celeberrime, confido non alia ex re æstimaturum quam offerentis intentione, hanc vero esse benigne explicaturum, votaue illa æqui bonique consulturum, quæ pro Tua Tuorumque perpetua salute & perenni flore, calidissima fundere, dum vixerit haud unquam desistet

Summe Reverendij atque Celeberrimi
NOMINIS TUI

Cultor & cliens humillimus
JOHANNES FABRITIUS;

Krono Befallningsmannen och Vice-Härads-höfdingen
Adel och Högachtad

Herr **GABRIEL**
WALLENIUS,

Min Gunstige Gynnare.

Jag nyttjar nu med så mycket större nöje / som min läng-
tan därestet alltid varit trägen och upriktig / et be-
qwänligt tillfälle at offentliggen för Adel och Högachtade
Herr Befallningsmannen och Vice-Härads-höfdingen betygga
min högachtning / samt behedra mitt första Snille-prof med
en så wärdig Gynnares namn. Jag anhåller och gör mig
tillika försäkrad / at denna min driftighet med bewägenhet
warder ansedd; skolandes däremot hwarken glömska wara i
stånd at utsläcka eller tidens omskiften at förbyta min er-
känsla / wälmening och tilgifwenhet. At den oinskränkt rå-
dande Allmakten täcktes bekröna både alla Edra lefnads da-
gar med mångfaldig tinnelig sällhet / och låta Eder sedan
niuta den oförwanskelige lott som dem utwaldom är för-
warad / det skall jag alltid hålla för en angelägen del af mina
böner och önskingar; beständigt framhårdandes

Adel och Högachtade Herr Befallningsmannens
och Vice-Härads-höfdingens

Edminste tjänare

JOHAN FABRITIUS.

VIRO Perquam Reverendo atque Doctissimo

D: NO CLEMEN TI
FABRITIO,

Ecclesia quæ DEO in Piexämäki & Haukivuori colligitur
SACELLANO Vigilantissimo,

PARENTI OPTIMO.

Quam tot tantaque existent paterni Tui in me amoris, Pater Optime, documenta, ut nec verbis quidem eadem digne celebrare, ne dum ipso unquam opere compensare valeam, haud scio an pejus aut turpi usaliquid committi a me posset, quam si publice gratitudinem pietatemque meam testandi occasionem, oblatam negligerem, atque hanc etiam Tuæ solummodo indulgentiæ & impensis debitam. Venerabundus ergo hoc Tibi opus Academicum offero, cujus jam suscepta defensio tenens exhibebit ingenii mei primitias; hoc esse grati mei animi signum volo, dum a viribus luculentius eundem demonstrandi me destitutum sentio. Tibi, Pater Carissime cui uni simulac Matri Indulgentissima & vitam & educationem, omniaque illa qua indefessa vestra cura prospere mihi acciderunt, accepta refero; Vobis inquam, ex intimo pectore vovdeo ut large rependat collatz in me beneficia is, qui solus & scire qua utilissima sunt & dare potest, DEUS Ter Optimus Maximus, omnis boni fons atque origo! Mibi vero idem Summus rerum omnium Auctor & Arbitrer sincerum perpetuo conserve animi affectum ad assiduam continuamque recolendam benefactorum vestrorum memoriam! Sic in haud unquam intermittendis & seriis persistens, pro omnigena vestra felicitate & incolumitate, precibus atque suspiriis, ad mortem usque nullo non tempore inveniar

PARENTIS OPTIMI

filius obedientissimus
JOHANNES FABRITIUS.

antum ab acceptione hodierna recedens Germanorum vocis significatio, tamque multis populis communis eadem appellatio, unde originem ducant, disquirere, inanis aut nullius pretii res haud videtur: atque est etiam versata hic sedulo multorum magni nominis virorum industria, quæ rem in se obscurissimam omnino difficillimamque, assidua investigatione, longe clariori jam luce, ac fuit paucissimis tantum radiis micans prima ipsius facies, donavit. Sed prout nulla est res bona, cui abusus maculam adspargere quandoque nequeat, ita hic quoque multum impediementi facit, licentiæ non raro natales debens, maxima sententiarum varietas. Fundamenti equidem loco, nec inepte, substernere ut plurimum solent Taciti de Germanorum nominis populorumque origine relationem, quæ libri ejus sæpius citati tertio Capite sic legitur: “Celebrant carminibus antiquis, quod unum (a) apud illos memoriæ & annalium genus est, Tuistonem (b) Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque. Manno tres filios assignant, e quorum nominibus proximi Oceano Ingævones, medii Hermiones, cæteri Istævones vocentur. Quidam autem licentia vetustatis plureis Deo ortos pluresque gentis conditores, Marsos, Gambrivios, Svevos, Vandalios affirmant: eaque vera & antiqua nomina (c). Ceterum Germaniæ nomen recens & nuper (d) additum (e): quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos expulerint, ac nunc Tungri, tunc Germani (f) vocati sint. Ita nationis nomen, non gentis, evaluisse paullatim, ut omnes primum a victore (g) ob metum, mox a se ipsis (h) invento nomine Germani vocarentur.” Ast hic ipse locus diversissimis tam lectionibus quam interpretationibus, quovis ad suum placitum,

& de crinibus sæpe, auctoris verba trahente (i), mire vexatus est (k).

(a) Sequimur jam editionem Berneggeri: aliæ habent "unicum;" quod etiam, verisimile magis videtur, ex Cap. XIX: "Litterarum secreta viri pariter ac fœminæ ignorant;" Cfr. Conring. præf. cit. p. 41. seq. ubi apud vernaculæ suæ lingvæ scriptores, memoriam ante Friderici II. Imperatoris ætatem rerum Germanicarum nullam occurrere confitetur. Aliud tamen visum est Schutzio, in libro cui titulus: *Der Lehrbegriff der alten Deutschen und Nordischen Völker von dem Zustand der Seelen nach dem Tode überhaupt/ und von der Hölle und dem Himmel ins besondere/* p. 23. usque p. 29; quocum paria facientem Seelenium, adducit Cleffellius, in *Præcognitis Theol. Vet. Germ. Antiquitatibus Germ. Septentrional. suis infertis*, §. XVII.

(b) Sunt qui Tuitonem, Tuitsconem & Tuisconem legant. Communiter ab hoc Tuisconum nomen ortum putant; cfr. Conring. Nott. p. 40. Cum Thot Ægyptiorum convenire ait Lentulus p. 5. Cluverius magnas hinc res, per totum Germ. Antiq. opus & imprimis lib. I. molitur. Inter cætera ridicula hinc etiam Danos a Tuisconis prognatos, Dan a Theut & Danste a Teutsche derivando, affirmat. Cfr. Anti-Clav. Diss. III p. 124. & Verel. Nott. ad Hist. Gotric. & Rol. p. 43. 44.

(c) Hinc & ex Cap. 4. ubi Herculis inter Germanos vestigiorum Auctor meminit, adhibita Berosi Hebræorumque collatione, decem Germanorum Reges, ordine se invicem sequentes, Willichius Part. I. 3. exsculpic, qui fuerint: Tuisco, Mannus, Ingævon, Hermion, Marfus, Gambrius, Svevus, Vandalus, Teuton, Hercules Alemannus: qua probabilitate, facile quisvis judicabit. Nobis ista reges fingendi methodus pernissimum monasterio fœtere videtur. Conf. & Joh. Hübner, *Historische Fragen* Tom. V. p. 5-8.

(d)

(d) Verbum hoc “nuper,” omnium consensu, respectu cæterorum nominum, Gambriivorum nimirum, Svevorum, Vandalorum Marforumque, intelligendum est. Cum enim Cæsar jam in Commentariis suis frequentissimam Germanorum injiciat mentionem, in se nupera esse denominatio a Tacito dici non potuit; quinimo altius adhuc ejus natales alii repetunt, prout mox dicemus. Vid. Cluv. L. I. p. 87. L. II. p. 99. Lacarius ad Cap. II. & Diss. de primis Scandiæ habitatoribus & quibusdam eo pertinentibus, Jonæ Tybergh Lond. Goth. præf. Andrea Stobæo, §. X.

(e) Kirckmajer. &c. “auditum” volunt.

(f) Eidem Kirckmajero est: “Tunc Tungri, nunc Germani.” Berneggeri lectionem Lipsio teste tuetur Codex Bambergensis & auctore Pichena Bononiensis; quod etiam majoris auctoritatis videtur; cum adhuc Taciti ævo multoque postea floruerit civitas Tungrorum, de qua ipse non semel in Historiarum Annaliumque libris commemorat. Cfr. Conr. p. 41.

(g) Cluv. “Victores a victis ob metum.” Conr. l. c.

(h) Lips. “a re ipsa” (id.). Plures equidem sunt adductorum Taciti verborum variantes lectiones, sed quas hic recensere, operæ pretium haud videtur, cum vel ex his satis superque commentatorum licentia eluceat. Atque nescimus sane, an sit inter veterum scriptorum monumenta aliquid, audaces Criticorum conjecturas magis expertum, hoc Taciti de “situ moribus populisque Germaniæ” libro, in eo vero, illo quem jam tractamus loco.

(i) Vel unum exempli loco proferimus Eggelingium, Miscell. Antiq. Germ. Diss. I. cit. Dithmar, p. 16. seq. qui ut Cimbro a Mario cæsos Romanis primo Germanorum nomen notum fecisse ostendat, sic Tacitum interpretatur: “Ceterum Germaniæ vocabulum” respectu antiquorum, Marforum &c. nominum “recens & nuper” deflagrante Cimbrico bello “additum; Quoniam qui” ex Chersoneso illa

Celtica, quæ nunc Cimbrica dicitur, prorumpentes "Rhenumque transgressi, primi Gallos," id nominis a tempore Brennonis ducis jam ubique adeptos "expulerint, tunc" Cimbri "nunc Tungri, Germani vocati sint. Ita" vero "nationis" Germanorum "nomen, non gentis" Cimbrorum "evaluiffe paulatim, ut omnes" Rhenum aliquoties transgressi, Celtarum Cisrhenanorum & Gallorum, diversa hætenus singulatim habentium nomina, expulsores, "primum a victore," populo animo, ferocia & strenuitate in proeliis invicto, a Gallis conterraneis suis "ob metum" Celtico vocabulo Cimbri, "mox" cum a Mario sibi fratribusque suis, Teutonibus, Ambronibus, Tigurinibus & Tugenis agrum & oppida poscerent, quæ ad sedes suas ponendas essent satis, ab hac fratris nomine utendi ratione "a se ipsis inventa," Marianis militibus aliisque populis "Germani vocarentur;" a voce nimirum Latina "germanus," fraternitatem indigitante. De ipsa re infra sententiam dicemus; Dithmarus temporis inter alia eam vitio laborare putat, cum "Germanorum nomen Cimbrorum bello multo sit antiquius atque longe antea Marcus Claudius Marcellus de Galleis, Insubribus & Germaneis triumphasse, in Fastis Capitolinis, apud Stephanum Vinand. Pighium, Annal. Rom. Tom. II. p. 26. referatur."

(k) Genuinam autem explicationem hanc esse, evidenter quisque perspiciet, coherentiam textus & circumstantias historicas perpendens: "Ceterum Germaniæ vocabulum," respectu antiquiorum illorum, "recens & nuper additum: quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos expulerint, ac nunc Tungri" dicuntur, "tunc vocati sint Germani." Hoc vero "nomen," quod primo "nationis" Tungrorum tantum fuerat, "non" autem totius Germanorum "gentis," paulatim tamen "ita evaluiffe," sive latius se extendere coepisse, "ut" ad postremum, successu temporis, "omnes Germani" sic "vocarentur," idque "nomine primum a victore,"
 popu-

populo Tungrorum, "ob metum" victis Gallis incutiendum, "invento, mox a se ipsis" quoque intellecto, utpote ex vernacula sua lingua desumpto. Seu, ut adhuc clarius rem exponam: Tungri victoria feroces, ad ulterius terrendos Gallos, adversa fortuna jam antea fractos, primum invenere nomen Germanorum, idque usurpare cœperunt; ast reliqui populi, ejusdem cum Tungris gentis originisque, cum significationem vocabuli in proprio idioma te haud difficulter inveniunt atque intelligerent, se non minus dignos tam honorifica voce quam Tungros crediderunt, eamque & ipsi usurparunt; unde factum paullatim, ut ad universum illum tractum terrarum, qui Vistulam & Rhenum, Danubium & Oceanum interjacet, Germaniæ nomen pertinere, exteris pariter atque indigenis in confesso esset.

§. X.

Natio ista Tungrorum, Germaniæ Germanorumque vocibus natales præbens, ultra Rhenum postea in Gallico solo degebat, postquam hunc fluvium semel transgressa fuisset, & subsequenter quoque temporibus diu agrum, cujus causa expeditionem susceperat, perpetua possessione tenebat (a). Tempus vero hujus migrationis, deficientibus scriptorum testimoniis, certo definiri quidem nequit; ante Cimbricum tamen bellum multo contigisse videtur. Immo Marcelli quoque tempus vel antevertit eadem, vel ipsi coætanea fuit (b).

(a) Meminit ejus rerumque ab ipsa gettarum, prout modo observavimus, pluribus Annalium Historiarumque suarum locis Tacitus. (cfr. Cluv. Lib. I. p. 100.). Plinius L. XXXI. C. II. fontem ait esse in Tungri Gallorum civitate, ferruginei saporis, qui corpora purget & febres tertianas calculorumque vitia discuriat: Aquas ad Spaham vicum in agro Leodicensi intelligi volunt Cluverius (lib. II. p. 100.)

& Cellarius (Tom. I. Lib. II. Sect. XI. §. 132. p. 274). Idem Hist. Nat. Auctor Lib. IV. Cap. XVII. populum quoque Tungrorum nominat. Cujus Willichius l. 4. vestigiis sua ætate annumerat Tungerheim vicum & Tungersee oppidum, non ita longe ab Agrippina Colonia. Eosdem ceterum esse Tungros multi opinantur cum quinque populis, Eburonibus, Condrusis, Segnis, Cæresis & Pæmanis, quos uno nomine Germanos suo ævo vocatos asserit Cæsar (lib. VI. cap. XXXI. p. 135. & lib. II. cap. IV. p. 49), postea vero ortam esse Tungrorum appellationem putant; cujus rei demonstrandæ argumentum Lacarius profert, quod alias in Galliæ descriptione hic eos haud omisisset. (Conf. Wachter. Glossar. Germ. p. 556. seq. sub voce Germani, nec non Dithmarus pag. 17. 18. Cluv. & Cellar. II. cc.): Potentiores fuisse cæteris Eburones Cellarius observat, quorum habitationem inter Rhenum & Mœsam, ex Cæsare, tradit fuisse, qui & castellum in finibus eorum Atuaticam, extitisse testatur (Cap. XXXI. & XXXIV.). Hoc castellum postea in urbem excrevisse, infert ex Ptolomæo (lib. II. cap. IX.): "Dein ad Tabudam fluvium Tungri & oppidum eorum Atuacutum;" ubi tamen errore transpositæ sint litteræ scribendumque Atuaticum. "Postea, inquit porro, hoc castellum Atuaca dictum est, ut in Tabula Peutingeriana, vel Adoaca Tongrorum, ut in Itinerario Antonini. (p. 174.). Sub idem tempus etiam gentis nomen assumpsit & urbs ipsa Tungri dicta est. Ammianus Marcellinus Lib. XV. Cap. XXVII: *Secunda Germania, Agrippina & Tungris munita, civitatibus amplis & copiosis.*" Cum hisce Cellarii congruunt quæ habet Cluverius Lib. II. pag. 70: "Ptolomæo legitur *Ἀτράκτων Τάγγων*, manifestissimo mendo, pro *Ἀτράττων*, sicut legendum esse, ex Cæsare, Tabula provinciarum Galliæ & Antonino patet. Idem Ptolomæus unum id Tungrorum oppidum refert, unde caput gentis fuisse, colligere licet. Atque eandem ob causam Antoninus,

nus, haud contentus ipsum oppidum nominasse, etiam gentis, cuius caput erat, nomen adposuit. Eademque ratio fuit auctori Tabulae, cur id primariae urbis figura depingeret. Hodie in mediis, quos supra circumscripsi, Eburonum finibus visitur oppidum, vulgari vocabulo **Tongern**/alia dialecto **Tungren**. Hoc Atuaticum Tongrorum esse uti credatur, ea persvadet ratio, quod posterioribus seculis, ut supra ostensum, principes gentium per Galliam urbes, abjectis veteribus propriisque vocabulis, ipsarum gentium nomina adsumserint." Pag. 103. Dionem notat "per totum opus suum gentem Transrhenanam, quam vulgo Romani dixerunt Germanos, appellare *κελτες*, Gallos vero *γαλατας*, & Regionem illorum *κελικην*, horum *γαλαται*; *Γερμανται* autem nunquam nisi Cisrhenanam nominare, nempe quod haec proprie Germania vocaretur, e quinque illorum Teutiscorum populorum communi vocabulo, *Germani*; unde etiam eandem regionem nonnunquam vocat *κελικην* & ipsos Germanos Cisrhenanos *κελικεις*." Quae ipsa observatio, cum verbis Dionis ad finem §. VIII. citatis collata, Caesaris narrationem insigniter corroborat. Tungros autem Taciti cum illis quinque nationibus Cisrhenanis eisdem esse, ex Procopio, *Rer. Gothic. lib. IV.* probare vult: "Varni ultra Vistulam flumen habitant, ad Oceanum usque protensi & Rhenum amnem, qui eos & Francos distinguit, aliosque populos hisce in oris degentes. Hi omnes, quotquot olim circa utramque Rheni ripam incolebant, proprium quoddam nomen singuli habebant: e quibus una natio Germani dicebantur. At communiter etiam universi Germani vocati sunt." Ex his jam utique, cum iis quae antea dicta sunt simul sumtis, colligimus, successive in Galliam delatas diversas nationes, quarum primi fuere Tungri. Neque statim videntur reliqui Germani nomen a Tungris inventum usurpare coepisse, sed prout Tacitum expressis verbis statuentem audivimus, paullatim, & quidem pri-

primo forte Cæresis, Pæmanis, Segnis, Condrusis & Eburoni-
 bus id hæsit; qui nimirum, cum in Galliam venissent, ibidem
 audierunt Tungricæ expeditionis historiam, quare, ut & ipsi
 metum Gallis incuterent, Germanos se vocare cœperunt, eo si-
 gnificaturi se Tungris fortitudine haud cedere nec minus esse
 formidandos, utpote ex eadem bellicosissima, ac hi quoque,
 Transrhenana gente originem ducentes; sequentibus iden-
 tidem exempla præcedentium reliquis, ex Teutisca in Gal-
 licam regionem venientibus nationibus. Interim vero, tem-
 poris haud exiguum forsitan spatium fuit, priusquam post
 quinque illos populos, qui nec ipsi esse simul profecti cer-
 to affirmari possunt, cæterorum illorum aliqui adventarent;
 unde factum, ut jure diuturnæ possessionis (hârd) / tanquam
 sibi Tungrisque proprie competens & privam, Germano-
 rum cognomen Cæsaris ævo isti haberent. Quod autem hic
 de Tungris aliquid non commemoret, id appellationem
 fortassis ejus annis recentiorem esse ostendit, utpote quo
 tempore aliud nomen habuerint, jam ex historiis deper-
 ditum; vel etiam, cum in iisdem fere ac Eburones locis
 degerent, hisce adnumerati sunt; prout de Segnis Condru-
 sisque innuere videtur L. VI. C. XXXI: "Segni Condru-
 sique, ex gente & numero Germanorum, qui sunt inter
 Eburones Trevirosque, legatos ad Cæsarem miserunt, ora-
 tum, ne se in hostium numero duceret, neve omnium Ger-
 manorum, qui essent citra Rhenum, causam esse unam ju-
 dicaret." Segnos certe, cum lib. II. C. IV. haud nominen-
 tur, subinde quoque reliquorum alicujus sub nomine la-
 tuisse oportet. Ita ergo gestis cis fluvium rebus, cæteræ
 nationes trans eundem colentes, cum secum reputarent,
 quid sibi vellent id Germanorum nomen, a Cisrhenanis
 tam confidenter usurpatum, & cum originem etymologi-
 cam vocabuli in proprio idiomate "mox invenirent," ipsi
 quoq; ita vocari gestierunt: Quo pertinet illud Procopii di-
 ctum, olim omnes Rheni accolæ, peculiari voce denota-

tos, e quibus una natio, videlicet Tungri, Germani dicti sint, at communiter etiam universos Germanos vocatos; primo quidem, secundum Dionem & Cæsarem, Cisrhenanos, inprimis quinque illos populos, deinde, juxta Tacitum, ex Cæsariensi scriptore explicatum, cæteras quoque nationes, prout singulæ Rhenum vel propius attingere, vel remotiores ab isto flumine degerunt, ita ut "paullatim" in totius Germanorum gentis epitheton verbum hoc evalesceret. Quod tamen non adeo multum ante Cæsaris ætatem factum esse, verisimile videtur, cum Fastis exceptis ne ipsa vox quidem ante illum alicubi occurrat (conf. Diss. cit. §. nostr. præc. not. d. §. XII.); probabili indicio, ob novitatem adhuc paucis eam innotuisse. Quin & Flori ætate non fuisse penitus obsoletum veterem Germanos Gallos appellandi morem, ex Historiæ Rom. ipsius Lib. III. Cap. III. elucet, ubi Cimbrum ab extrema Gallia venisse ait, quos nihilominus contra reliquorum scriptorum fidem Gallicæ originis statuere censendus non est. (Conf. Wilde *Jörb. til Ann. öfwer Pufend. Sw. Hist.* p. 281.).

(b) Adduximus modo contra Eggelingium de hac re testimonium Pastorum Capitolinorum ad An. DXXXI. quorum in hac re auctoritatem agnoscit etiam Wilde l. c. & nihilo secius pag. 280. cum Sheringhamo, Orig. Angl. Cap. III. p. 57. Tungros de exercitu Cimbrorum fuisse ait; quod fieri nequit, si Marcelli jam ævo Germanorum nomen enatum fuit, cujus cum Tungri primi fuerint auctores, iidemque primi Rhenum transgressi, quomodo tum Cimbrorum coætanei dici poterint? Cæsar qui Cimbrico bello quinquaginta circiter annis fuit junior, sibi a Rhemorum legatis Iccio & Antebrogio relatum (Lib. II. Cap. IV.) narrat (§. nostr. IX. nott. b.) Belgarum plerosque "antiquitus" Rhenum transductos esse, quod vocabulum sane ad seculi dimidium applicari nequit;

quit; quin de Cimbrorum bello loquentes id patrum suorum memoria Galliam vexasse produunt, tumque jam Belgas diuturnæ possessionis titulo hos finibus suis prohibuisse. Cum his paria habet Strabo l. IV. p. 135. "Nostra quidem ætate omnes (Belgæ) pacate serviunt ac Romanorum, a quibus subacti sunt, jussis parent. Sed quales diximus superioribus temporibus, tales eos fuisse intelligimus ex Germanorum adhuc durantibus consuetudinibus. Nam & natura & vitæ institutis gentes hæ sibi invicem similes sunt & cognatæ, confinem habentes regionem, Rheno divisam & pleraque inter se similia habentem . . . Adeo Belgæ Germanorum, Cimbrorum & Teutonum impressionem subsisterunt." Jam vero vel multo ante Belgas, vel saltim primos illorum, Rhenum Tungros esse transgressos Tacitus vult. Neque id Wildium juvat, quod Tungros revera fuisse Cimbricos, ex Cæsare (Lib. cit. Cap. XXIX. pag. 60.) patefcere dicat, qui ita loquitur: "Ipsi (Atuatici) erant ex Cimbris Teutonisque prognati; qui quum iter in provinciam nostram atque Italiam facerent, his impedimentis, quæ secum agere ac portare non poterant, citra flumen Rhenum depositis, custodiæ ex suis ac præsidio VI. millia hominum una reliquerunt: hi, post eorum obitum, multos annos a finitimis exagitati, quum alias bellum inferrent, alias illatum defenderent, consensu eorum omnium pace facta, hunc sibi domicilio locum delegerunt." Postea ita creverunt, ut in solenni Belgarum contra Romanos confœderatione, XXIX. suorum millia polliciti esse (Cap. IV.) legantur. Horum originem Cimbricam neutiquam negabimus, utpote quam etiam Dion (Lib. XXXIX. p. 94. cit. Cellar. Sect. XIII. §. 144. pag. 290.) adstruit; sed licet Tungri subsequentiæ temporum Historicis Atuaticum tenuisse affirmantur, inde tamen non sequitur, ipsos cum Atuaticis eisdem fuisse, sed postmodum forte locum istum occu-
pa-

parunt urbemque ibi magnam condidere, munitionibus firmatam. Aduaticos vero postea Betasos vel Betasios dictos Cellarius (l. c. §. 146. p. 95.) ratur, quod non quidem inficiabimur, si florendi utriusque tempora conuenierint; sed id de Atuaticis certum, a Cæsare eisdem prorsus esse deletos, cum expugnato eorum oppido, id universamque ejus sectionem, ac adæo etiam incolas, vendidisse se dicat, relatumque sibi ab iis qui emerant capitum numerum ad LIII. millia (Lib II. prope fin. pag. 61. 62.). Quæ multitudo unde enata sit, his verbis docet (Cap XXIX. pag. 59. 60.): "Atuatici, de quibus supra scripsimus, quum omnibus copiis auxilio Nervii venirent, hac pugna nunciata: cunctis oppidis castellisque desertis, sua omnia in unum oppidum egregie natura munitum contulerunt. Quod quum ex omnibus in circuitu partibus altissimas rupes despectusque haberet, una ex parte leniter acclivis aditus, in latitudinem non amplius CC. pedum relinquebatur: quem locum duplici altissimo muro munierant, tum magni ponderis saxa & præacutas trabes in muro collocarant."

Objiciet hic forte aliquis, suspectam videri Fastorum auctoritatem, cum dissentiat ab iisdem Livius (Histor. Rom. Lib. XXXIII. Cap. XXIII.): "Ob eas res gestas, Consulum litteris Romam allatis, supplicatio in triduum decreta est. Brevi post Marcellus Romam venit triumphusque ei magno consensu Patrum est decretus. Triumphavit in Magistratu de Insubribus Comensibusque. Bojorum triumphum spem Collegæ reliquit: quia ipsi proprie adversa pugna in ea gente evenerat, Collegæ secunda." Boji Germanica olim gens fuere, licet Gallicæ originis, prout ex Tacito (Germ. Cap. XXII.) constat. De aliis Marcelli contra Germanos gestis, neque Livius loquitur, neque reliqui scriptores. Facile igitur concludi posset, de Bojis sermonem esse Fastis, quos Germa-

nos vocent, Comenses vero Gallos, Insuabres proprio nationis suæ nomine appellent; ubi tamen eos errasse, ex Livio constat. Ast incertum est, num adhuc Marcelli ævo in Germania Boji fuerint, cum & posterius adventasse possibile sit, aliosque ita Germanos Fastos intellexisse. Nec ceterorum silentium, dum modo contrariare non ostendantur, labefactare auctoris alicujus relationem aptum est.

§. XI.

Ipsam vero Germanorum nomen, quod ad metum Gallis incutiendum Tungros assumpsisse hæcenus vidimus, unde ortum sit, alia eaque haud carens difficultatibus quæstio est, cum quivis pro suo captu rem explicet totumque negotium ad lusum tantummodo ingenii non raro delabatur; evidentissimo argumento, quam incertis ut plurimum ficulneisque fulcris & fundamentis Etymologiæ studium nitatur: quamquam, ubi sobrie tractatur, nec id tantillo usu suo destitutum. Ceterum de eo fere in genere convenit jam tandem inter cordatiores, fortitudinis, bellicæ virtutis atque præstantiæ notionem, appellationem hanc importare (a).

(a) Tenendum, non omnes hæc Taciti narrationem fundamenti loco ponere, sed quosdam aliunde derivationes arcessere, easque interdum adeo insulas, ut merito inscribi eisdem queat: "Visum admissi, risum teneatis a niei." Trademus, in exemplum diversi diversorum guttus, tam harum quam probabiliorum aliquot. Primo igitur sunt quibus ab Hebræis vocibus dicti Germani, quasi עַרְבֵי אֲדֵנָה, pauperes advenæ, putantur. Secundum alios Carmanis, Persiæ populo, nomen pariter ac originem debent; qui Herodoto vocantur *ῥεσσανία*, ac regio eorum Agatarchidi *ῥεσσανία*. (Cluv. I. pag. 38. 39.). Quibusdam rursus, istac opinio vel in Germanum

num Magogi vel Thogarmam Gomeri filios, injuriosa esse videtur eorumque, ut gentis fatorum, juri detrahere. Prioris causam agit Johannes Magnus (Hist. Sveog., cit. Rothio Schediasm de Gladiis vett. & inprimis Danorum pag. 14); cujus ex officina quatuor alii quoque Magogi filii, Svenno videlicet atque Gethar, Sveonum Gothorumque patres, Ubbe Upsaliae conditor & Thor processerunt; unde haud mirum Mosi, utpote Johanni magno aetate multum superiori, ignotos fuisse. Posterior Adrianum Junium in patronis suis numerat; cum nempe Gomeri triplex propago fuerit, Aschenaz, Riphath, Thogarma, ab Aschenaz Scandianos, a Riphath Riphæos sive Sarmatas, a Thogarma Germanos prodiisse, quid impedit? Accedit quod Paraphrasti Chaldaeo ad Ezechielis C. XXXIIX: v. 6. domus Thogarmæ, de qua Propheta loquitur, diserte reddatur per "provinciam Germaniæ." (Cfr. de his cunctis Bernegg. Qu. VII. Kirckm. p. 52 - 56.). Tres priores radices, cum præter vocum aliqualem similitudinem præsidio atque fundamento omnino destitutæ sint, fictionibusque nullis ex Historiis probandis superstructæ, rejiciendas esse, facile quilibet videt. Et Carmanos quidem quod attinet, quid illis cum Germanis commune, lingua, moribus, religione institutisque diversissimis? Quod licet originis diversitatem necessario non inferat, id tamen efficit, ut firmioribus, quam nominum convenientia est, conclusio rationibus egeat; cum in aliis atque aliis linguis haud paucæ voces fortuito quoque sibi invicem magis minusque congruæ occurrant, aut discrepantes nihilominus & significatione & etymo nihilque invicem præter sonum commune habentes: quod utinam magis interdum observassent Antiquarii, & magna sane confusionis, errorum atque disceptationum vanarum segete Historiam liberavissent. Radiat nimirum luce sua, debere, præter affinitatem soni & verborum;

ex circumstantiis quoque rerum gestarum, aut veterum testimoniis, probabilitatem hypothesibus conciliari. Enim enimvero, quis vel mente fingere audebit, appellationem Germanorum, si tam alte origo ejus repetenda esset, usque ad Marcelli aetatem, vel tempora bellum Cimbricum proxime præcedentia, Græcos Romanosque latere potuisse, ab iisque respectu aliorum vocabulorum recentem habitam; quæ si ab ipso jamdum populi fatore esset orta, omnium aliarum procul dubio foret antiquissima. Nec inviti enim, nos haud concipere posse fatemur, Germanos, tametsi deperdito dudum genuino & vero Numinis cultu, conservasse tamen adeo exactam de posteritate Noachi notitiam, in aliisque inprimis Thogarmæ illam recenti semper memoriæ recoluisse, ut post longam seculorum seriem, novitatis cupidine & quo se scilicet dulci oblectarent varietate, tritis illis & antiquis Gambriviorum, Marforum, Svevorum &c. nominibus missis, Germanorum illud & hoc significatu assumerent. Auctoritas paraphrastis Chaldæi in aliis rebus qualis sit, id loco suo pretioque relinquimus: Heic illi opponitur a Berneggero, quod Josephus (lib. I. Ant. Jud. C. VII.) Thogarmam Thygrammem vocet ab eoque Thygrammeos, Græcis Phryges, deducat, & Cambdenus (Brit. init.) Germanos ab Aschenaz, Turcas a Thogarma, prognatos ostendat, ex eo quod hi Thogarmath, illi Aschenaz hodieque a Judæis nominentur. Certe, si vulgarem prophetiæ interpretationem sequendo, Gog & Magog per Turcas explicandi sunt, multo probabilior videtur Josephi narratio. Forte & Paraphrasti, Germania hæc in mente non erat, sed alia quædam, Asiæ provincia, quam hodiernam in Natolia Caramaniam dicerem, si de antiquitate denominationis hujus certus essem. Ne Persicam quidem *Γερμανίας* intelligi negaverim, quamquam hoc in casu minus accurate mentem Prophetæ Paraphrastes affectus esset, utpote qui de Thogarma ut ad Septemtrionem habitante loquitur; prædi-

prædicato in Phrygas ni fallor longe verisimilius quadrante. Ceterum Philologorum Sacrorum censuræ isthas conjecturas qua par est reverentia submittimus; Conferri interim potest Peringskjöld (*Bibl. Slæcht-Reg.* p. 11. & 13.) qui pluribus de hac re agit & Josephi confirmat sententiam. Sed "vis majora canam"? Auctor Glossæ ad Clementinam de jurejurando, a *gignendis* vel a *gerendis* populis *immanibus* hominibusque ferocibus terram Germanicam nomen sortitam, sibi aliisque persuadere allaborat (Conferatur, cujus jam vitulo aramus, Bernegg. l. c.). A *germinando*, si Joh. Teutonicum & Æneam Sylvium sequere, haud inepte vocabulum deduxeris; quibus tamen ratio denominationis eadem non est, dum illi exinde petitur, quod Germania sit verum *germen nobilitatis*, huic vero a fœcunditate prolis, quam tot in orbem reliquum emissa testantur populorum examina. Neque illis qui ad vocem *germanus* (*γίρμανος*) confugere, idem est asserti fundamentum. Erasmo namque Roterodamensi Teutisci, si reliquas conferas nationes, plurimum antiquæ *sinceritatis* & rusticanæ veritatis habent; Conradus Celtes, primus eorum laureatus Poëta, qui ab ipsis Frederici II. Imp. manibus coronari meruit (cfr. Kirckh. nott. pag. 7. ni fallor) *fraternam dilectionem*, in mutuo se amantibus ac fœventibus Germanis suis laudat; Ægidius Tschudus sibi in memoriam revocat, solere eos in bellis se invicem fratres compellare, ita ut etiam duces exercituum, quando milites alloquuntur, eos *ih̄r Brüder* vocent, sicut Romani suos commilitones dixere. Eggingium superius audivimus. Straboni Lib. VII. p. 200. sic nodus solvitur: "Statim ergo trans Rhenum post Celticos populos, orientem versus sita loca Germani incolunt, a Gallis parum differentes, si feritatis, corporum magnitudinis & fulvi coloris excellentiam spectes. Sed & forma & moribus & victu adsimiles. Itaque recte mihi

hi videntur Romani hoc nomen eis indidisse, cum eos fratres esse Gallorum vellent ostendere." Hisce omnibus opponimus auctoritatem Taciti, dicentis Germanos *vocabulo a se ipsis invento*, adeoque extra propriam eorum linguam frustra quærendo, sic fuisse appellatos; idque ita evidentibus docet verbis, ut ridendo conatu constructionis indolem ordinemque immutare atque ex una duas periodos facere Eggelingius nitatur. Nec magis opus est simili conciliatione Conringii (nott. p. 41.), utpote quæ & ipsa petitioni principii superstruitur, quod Germanos propria lingua ita sese appellasse, nullo confici queat testimonio, nec aliàs evitari depravationes Cluverii & Lipsii (§. nostr. X. nott. g. & h.) possint; quod utrumque satis refellit genuina explicatio I. e. jam tradita. Ubi Johanni Teutonico Germania germen Nobilitatis ob hujus ██████████ generis abundantiam dicitur, quo magnopere sane laborat, Taciti etiam narratione seposita, hoc unum tantum lubenter a bono viro impetrare vellemus, ut seculis ad natum mundi Salvatorem proximis, parem ac nostra ætate ibidem floruisse Nobilium numerum, argumentis evinceret. Cur autem Straboni Tacitum impræsentiarum, sicut alias quoque ut plurimum, præferamus, rationes sunt: 1. quod fundamentum assertionis suæ in *facto* & re vere gesta indicet, cum Strabo vel his verbis: "mihi videtur," non nisi conjecturam præ se ferat. 2. quod Romanus Cappadoce multo meliori gavissus fuerit, certiora de rebus Germanicis discendi occasione; utpote quem Vespasiani Imp. temporibus Galliæ Belgicæ, confinis provinciæ, rationibus præfuisse constat. (Conf. Taciti ipsius Hist. Libr. I. init. Plin. Hist. Nat. Libr. VII. Cap. XVI. Cluver. Libr. I. pag. 4. Conring. Præf. Ed. Tacit. cit.). Venimus denique ad eos qui vel in Gallorum vel ipsorum Germanorum idioma te incunabula vocis quærunt. Atque ii omnes de posteriori

steriori equidem syllaba conveniunt; quod sit vox **Man**, virum significans; Prima autem unde prognata sit disquirere, "hoc opus hic labor est." Hedericus (Lex: Scholast. cit. Rothio l. c. p. 13.) derivatam vult a Gera, fluvio Thuringiæ, eique adstipulantur Joh. Guil. Bruchnerus & Christ. Junckerus (ille in Program. Jenæ 1709. ed. hic in *Anleitung zu der Geographie mittel zeiten* / cfr. Dithmar. p. 17. vel 18.) putantes Thuringos, qui primi ita nominati sint, cum Tungris Taciti eosdem esse, atque postea nomen ab eis ad reliquos Teutiscos pervenisse. Hoc ideo Dithmarus rejicit, quod Thuringorum appellatio ipso quoque Tacito sit recentior, atque Sec. IV. demum occurrat apud Vegetium (in Mulo-Medicina). Nee probabile videtur Rothio (l. c.) ex tam ignobili fluvio tantam gentem esse cognominatam; nosque item fatemur, valde nos ambigere, an aliquem Gallis amnis iste metum vel eum inhabitantes Nymphæ incutere potuissent. Longius petitam, quam par est, derivationem Wachteri (Gloss. Germ. pag. 1567.) opinamur, ex **Ser** / cupido; dum Germani agrorum Gallicorum cupiditate flagrantes, nullam eosdem vastandi invadendique occasionem prætermitterent. Altera ejusdem etymologia, ex **War** bellum, non absona equidem est, sed cum litteræ mutationem (**W**. in **S**.) requirat, iis quæ tali non egent jure cedit. De voce **Heer** / exercitus, quæ Cellario (Tom. I. Libr. II. Cap. V. pag. 449. ed. 1701.) Eccardo (Orig. Germ. p. 159.) & Leibnitio (apud Dithmar. p. 18.) placuit, idem esto judicium. Johannes Goropius ex **Seren** deducit, quod Teutonibus sit militem cogere; alii a particula **Sar** / prorsus, antiqui **Ser** / ex qua & propria **Serhard** / **Sertrud** / **Serbald** / **Sarbrecht** / h. e. prorsus durus, fidelis, ceter, celebris, formata videantur (Bernegg loc. cit. Willich. I. 4.). Philippus Burgravius (Not. ad Conring. de hab. corpp. Germ. ant. & nov. caussis p. 16.) dubius

hæret, utrum ex dicto **Gar/** an vero ex **Getwehr/** instrumentum bellicum, syllaba de qua controversantur trahenda sit, vel etiam ex Gerre, Gerra, Guerre, vocabulo Celtico aut Gallico bellum denotante, quod Lipsio (cit. Bernegg.), Hertio (Noc. vet. Germ. C. I. §. IV. apud Dithmar. p 15.) Dithmaro ipsi, Lacario (ad Cap. II. Tac.) Cluverio (Lib. I. pag. 68.) Cellario (l. c.) Sheringhamo (Cap. III. pag. 57.) & Lentulo (pag. 89.) arrisit. Proxime autem accedere putamus Gothicum illud **Ger** vel **Geir** hastam, lanceam & gladium significans (Verel. Ind. Lingv. vet. Scytho-Scand. sub voce Geir), ita ut **German** vir hastam vel gladium portans, strenuus & bellator audiatur, quod eo magis verisimile videtur, cum a militandi officio ut plurimum apud veteres alia quoque nomina desumpta esse constet. (Conf. Rudbeck Atlant. Tom. I. pag. 450. Dalin l. c. pag. 81. not. g. Rothe l. c. pag. 11. seq. atque apud illum Anchersen Diss. de Solduriis pag. 85. & Tractat. de Valli Herthæ Deæ p. 184. 289. Forte hujus sententiæ est quoque Stobæus, Diss. cit. §. nostr. X. not. d.) Extat locus in Historia Olai Tryggvonidis maj: ab Od-done monacho conscripta Cap. VII. pag. 33. ed. Istmenii Rhenhielm, ubi auctor ita loquitur: **Geiri Drottning rikri thar sem Getemanna heitir/** quæ verba, an assertioni nostræ præsidii aliquid afferant, aliis judicandum relinquimus. Neque nobis ipsis ideo contraria statuere censendi sumus quod ad linguam Gothicam confugerimus, cum hæc a prisca Germanorum aliena non fuerit, sed communem cum eadem ex Scythica originem duxerit. **Geran** Goropii cum voce Gothica **Gerda/** bellum parare, nostroque etymo **Geir** convenit. **Gar** mutatione litteræ eget, de qua re modo dictum: **Garbrecht** rite inde deducitur; **Gerhard** vero & **Gerbald** non minus commode darum invincibilemque bel-

bellatorem, virum manu promptum atque in armis strenuum significare possunt. *Gewehr* / *Guerre*, *Gerre*, *Gerra* ex eadem ac *Seren* & *Serda* radice formata esse facile apparet; neque heic probabilitate destituuntur, quatenus modo recentioris non sunt dialecti, aut a Gallis nomen *Tungris* inditum statuitur; Nam Gallorum Germanorumque lingvas expeditionis hujus temporibus discrepantes adeo non fuisse, id quidem veritatis speciem non ægre tuetur. *Wildio* (*Förbered* pag. 268. & *Hist. Pragm.* ed. *Sv.* pag. 62. *Cap. II.*) placet Gothicum *Ger* / pro quo nunc dicimus *Södra* / facere; unde *Germania* nec iidem sint ac *görande* och *drifvande* *Män* / viri præstantes, seduli & industrii: Nec id quidem male.

§. XII.

de ea quæ hæcenus de limitibus Germaniæ atque nominis ejusdem ortu, exterorum relationes secuti, tradidimus, evidentius declaranda, domesticorum scriptorum collatione nixus, vir de omni Septentrionis regionum populorumque *Historia Antiqua* immortaliter meritus, *Regni olim Historiographus* (qui & inter primos *Antiquariorum nostrorum*, quippe *Rudbeckizantium* ante se ut plurimum, ineptire, fumum vendere atque nugari desit) *Jacobus Wilde*, in sua ad *Pufendorffii Histor. Svec.* *Introduktion* *Proëmiali*, hypothesein summa doctrina ingenioque adornatam proposuit: cujus illustratio ut superius jam adductorum ita & posthac dicendorum argumentum constituet. Atque primo quidem observamus, nomen *Othini*, multum ante *Afarum* *Tyrçarumque* regis adventum, ad quem origo & appellationis & imperii Germaniæ Magnæ, hoc duce præeunte viam, a recentioribus refertur, summo (sæltim septentrionalibus populis) in honore fuisse & veneratione (a).

(a) Sunt vero heic innumera pene inter Eruditos sententiarum divortia. Brynolphas Svenonius, apud Stephanum Stephanium (Nott. in Saxon. Grammat. Lib. I. pag. 49.) tres Othinos statuit: "Primum Asianum vel Priscum, qui a Trojanis regibus & Saturno Creteni, secundum Tabulas Scaltholtinas, originem traxerit atque Asia nunquam egressus sit: Alterum Upsalinum a Svecis reliquisque septentrionalibus cultum & aucta superstitione cum Asiano confusum: Tertium illum quem in prioris numen honoresque irrupisse atque Mithothinum vocatum Saxo narrat, h. e. Othinum Medium; cum committus fuerit ex prisco Asiano & posteriore, Asiano quidem & ipso, sed profugo Europæo & Upsaliensi facto, quique floruerit quidem hoc exultante, reduce vero, ad instar nebularum discussus sit, cum cæteris qui sub ejus absentia divinum sibi titulum arrogaverant." (Vid. Saxo Hist. Dan. Lib. I. p. 12. ed. Steph.). Aliud tamen visum est von Dalino (Tom. I. p. 340.) per Audæum quendam monachum, tempore Domalderi regis Evangelium Svecis prædicantem, hunc explicanti; quod Wildio (Hist. Pr. ed Svec. Cap. II. pag. 402. 403. not.) minus probatur. Pluribus hic statuit Septentrionis regibus commune id nomen facere Torffæum Ser. Reg. Norv. lib. II. c. III., duos Othinos enumerari Brynolpho, iisque tertium addi a Verelio Not. ad Hist. Götr. pag. 40., quocum quoad numerum consentiat Rudbeckius Atl. Tom. II. Cap. IX. pag. 641. (Vid. I. c. pag. 205.). Ipse sequentes tres Othinos creditos opinatur (pag. 206. not.): 1. "Odin hin gamle / sive Æternum rerum patrem & creatorem. 2. Boris filium, sive vim bonitatis divinæ, in natura universa operantem 3. Frialfi filium, Gylfoni coætaneum. Ex his, cum Physica Theologiaque sepositis Historice considerantur, priores duos forte Forniotherum & Go-

rium,

rium, vetustos Septemtrionis habitatores, significare verisimile ducit; itemque communem istum regum ut patriæ patrum, apud Asas imprimis, titulum fuisse". Sheringhamo (Orig. Angl. Cap. XII. pag. 233.) "Odinus, (qui Gothicis gentibus Woden, Voden, Oden, Othen, Godan, Guodan, Saxonis Eothan, Belgis Evoden, appelletur, concise vero etiam Wode, Ode, Othe, Gode, Guode, Woen, Goen, unde Belgis hodieque Woensdach & Goensdach, dies Mercurii) ex Scythia Cimberiaque una secum in exercitu Saxones, Getas, Svevos abduxisse dicitur, ac fuisse dux magnanimus, manu fortis, consiliis plenus, vaticinandi arte celebris, magiæ peritus, Asgardiaæ rex & gentilitium apud suos Deorum Pontifex Maximus." Wachtero (p. 1175.) idem "Othinus, Odinus, Othanus, Wodenus vel Vodenus, dux & Deus Saxonum audit, non indigena sed peregrinus, ex plurimorum mente Phryx, bello Mithridatico a Pompejo Magno patria pulsus, vir eloquens, vates & fortitudine inclytus, qui ex Asia in Germaniam Transalbinam veniens, Saxonum gentes domuerit, indeque in Svoniam, pulsus in interiora Lapponibus, Germaniæ littora infestantibus, colonos duxerit, a quibus non minus quam Saxonibus, post mortem divini honores ipsi collati sint: Uxorem illum habuisse Friggam & filium Turonem, atque plures item ejus nominis fuisse, adstruit. Ulrichus von Lingen (Obs. Germanice script. de orig. Poës in Germ. & Sept. Wachtero cit.) "Scytham, Pompejo ducentis annis ætate superiorem litterarumque & poëseos apud Germanos & Septentrionales patrem opinatur." Stiernhjelm (Epist. ad Verel. cit. huic Nott. ad Histor. Herv. p. 5. seq.) existimat "duos extitisse olim ejus nominis, priscum scilicet Asiaticum, Deum Phrygium Attin, eundemque Apollinem Hyperboreum, Syrium Adonin, cujus amasia Rhea, Dea Phrygia, nobis Frigga &

Frea : Alterum Heroem , illius Othini Phrygii , longe
 ante ipsius adventum Svethis, Gallis, Britannis supersti-
 tiose culti, Sacerdotem, qui post mortem in numinis sui
 nomen numenque successerit. Hunc vult Vanorum o-
 lim hostem, deinceps amicum & socium, natione Sve-
 vum, ex Hermundaris, aut Ligiis Vanos regno pellen-
 tibus; vel potius olim hostes, sed post reconciliatos &
 socios belli sive Dacos sive Getas propinquos, eandem
 belli aleam expertos, una cum Vanis sedibus patriis ex-
 pulsos, in Germaniam indeque porro in oras has bore-
 ales commigrare coactos." Alii alias fovent sententias.
 Quicquid sit, minor etiam ille, Teutiscæ gentis magis
 quam vel Svionicæ neutiquam fuit, nec primus Svecorum
 quæ hodie est nationis auctor, aut qui priscos Svethiæ in-
 colas bello in potestatem redegerit; prout ex domesticis
 monumentis eorum certo confici potest, narrantibus, non
 ut hostem accessisse, aut vi, sed fraudibus blanditiisque,
 summam divinarum humanarumque rerum potestatem
 occupasse. Conf. von Dalin l.c. I. pag. 99. seq.; cujus
 etiam pag. 103. not. f. circa hanc controversiam judi-
 cium nostrum nunc facimus: nimirum, nomen istud
 ante Siggonis Fridulphi filii, qui junior Othinus nobis
 est, adventum, sacrum fuisse, atque ab eo majoris sibi
 auctoritatis conciliandæ gratia assumptum; sive id jam an-
 tiqui cujusdam herois proprium fuerit, sive vetustissimo-
 rum Scytharum idiomate Dei ideam importaverit. De-
 rivationem quod attinet, bene monet Wachterus (l. c.),
 dici posse, quid vox significare queat, non vero quid
 revera significet. Ipsi "probabile est inter alia, quod
 Wod significet furentem, cum furorem bellicum hic cre-
 ditus sit immittere, nec non quia magus ac vates fuis-
 se est creditus, vaticinia vero fere per abreptionem fu-
 riositati similem fiant." Cluverius ex Tuistone, Teut
 vel Tot, deducit Dan & hinc deinceps Vodan; suffra-
 gan-

gante ei Voffio. Conf. Verel. l. c. pag. 43; qui & p. 44. ex Svethica lingua sequentes radices producit: **Öde/** fatum, item opes; **Öda**, vastare; **Ödr**, furens, insanus, præposito V; **Wäde/** periculum. Dalino l. c. & p. 52. 102. 120. originarie divinitatem designat, atque ingeniose admodum observatur cum appellatione Summi rerum Auctoris apud plurimas etiam alias priscaevi gentes, convenire; quo pertineant Hebræorum Adonai & Jodaim, Syrorum Adonis, Phrygum Attin, Phœnicum & Assyriorum Adon & Adonin, Teutonum Teut-Ates vel Teut-Attin, Britannorum Andate, Arabum Voda, Voddon, idolum, Indorum Braminum Theologia, Vedam. Improbare autem vult ejus opinionem Wilde (l. c. pag. 200. seq.).

§. XIII.

Habitabant illi Asæ Tyræaque, Othini ante susceptum iter subditi, in confiniis fere Mæotidis paludis (a).

(a) Princeps urbs regni que sedes erat Asgardia, quam Trojam fuisse ait Edda (pag. 8. ed. Góranson. prol.) & cum Langsegda = Sal genus Othini ab antiquis Trojanorum regibus deducit (pag. 5. 6. Verel. l. c. p. 46. 47. Dalin T. I. pag. 101. not. c) Quod ita declarat Wilde (Förh. p. 236--251. Conf. Hist. Pr. ed. Sv. Cap. II. pag. 204. not.) ut quamquam majores suos ex illo haberet, origine tamen ipse, æque ac Asæ Phrygii, Schytha fuerit; neque hanc rei explicationem congruere negabimus, nisi modo tota de Trojano Othini genere narratio fabula sit; ab ipso forte impostore excogitata. Quatenus ad Japhan vel Javan Japheti filium ipsumque Noachum usque continuatur, a Christianorum insuper interpolationibus haud erit immunis. (Wilde Hist. Prag. p. 208. Dalin l. c). Asgardiam circa ostia Tanais sitam fuisse, von Lingen ex Strabone & Stephano Byzantino

finó infert; Conf. Wachter, p. 326. qui hoc, modo ad mentem Strabonis, Aspurgianos non ad Tanaim, sed circa Sindicam inter Besporanos collocantis, emendetur, probabile admodum ducit. Trans Tanaim & ad Mæotim, gentem urbemque ponit Sheringham (Cap. XII. pag. 278); Dalin (pag. 101. 102.) Tanais, Caucasi & Calpii maris viciniam tenuisse imperio Siggonem docet: Mæotida accoluisse Afas vult Wilde (Förb. l. c.); sed (Hist. Prag. pag. 215. 216. not.) insuper nonnunquam per Asgardiam ea quoque loca ubi per tempus aliquod Othinus cum Afis suis itineris fociis habitaverat, ex. gr. in Svecia Odensala, Odinsö in Dania, intelligi veteribus vult. Pro Tanais otiis expressis verbis pugnat Snorro (Heims Kringla Tom. I. Vngl. Sag. Cap. II.): Fyrer austann Tanagwisl i Asia / war kallat Asaland / edur Asa heimur; enn Höfuborginn / er war i Landino / föllöpo thet Asgard; enn i borginne war Höfbinge / sa er Othin war kalladur: thar war blotstadur mikill. Tyrcarum regionem ad meridiem a Caucaso describere videtur Cap. V. Si allgardur mikill geingur af land-nordre til utfudurs (Nordost til Sudväst) sa stitur Switthiod ena miklu of önnur rife. Fyrer sunnan fiallit er eigi langt til Tyrkialands / thar atte Othin eignur stödrar (stora egendomar); Ne autem hinc aliquis inferat, non regem eum Tyrcarum fuisse, sed tantum prædia aut districtus quosdam possidisse, vel unicum adducamus locum ex Fundin Noregur (p. 14. ed. Björneri An. 1727.), ex quo patriam hanc ipsius regnum fuisse elucet. Buri hefur Kongur heitith / er rede fyrir Tyrkland / hans sun war Bure / fathr Othins Asa Kongs / sothur Fræhers: De ipsius urbis situ videatur von Dalin (p. 124. n. 7). Opposuit vero se hisce Germanorum ille post Cluverium Rudbeckius Eecardus (Orig. Germ. Lib. I. p. 42. seq.) dicens; "cum Sveci suorum in Svionian majorum, ductores duos Othinos agnoscant; occurraant-

rantque ea nomina in confessione fidei Saxonum antiquā, ubi den Wuoden end Saxon Othe renunciatur, probabile admodum esse, nomen *Uls*/ quod Othino majori tribuere Septentrionales, non Asiaticum denotare, sed ex gente Asarum vel Astingerum apud Vandalos (populum Teutonicum, scilicet) oriundum, cujus Dio & Jornandes meminere: Confirmari hoc exinde, quod fuerit item in Vandalia campus Asarum (*Ulsfeld*)/ ubi Gepidæ cum Longobardis secundum Paulum Diaconum pugnarunt; is vero clare admodum ad Oslam Pomeraniæ fluvium situs fuisse inveniatur." Ast refutari istæ conjectura facillimo negotio vel ex eo potest, quod non modo *Uls* dicantur Othinus & ejus comites (*Edda*, cit. *Peringskjöldio*, *Not. ad Cochlæi vitam Theodorici*, p. 353.), sed & *Asiæ menn* (*Herwora Sag. Cap. II, Sagan af Starlaugi hinum Starffama C. I.*; *Mscr. Antiq. apud Peringskjöldio*, l. c. pag. 354.); immo diserte legatur (*Hist. Heraudi & Bosæ Cap. I.*): *Hringr hefr Kongr heitid / han ried fyrir Eistra Gautlandi; Han var son Santa Kongs / sonar Dins / ic Konger var usir Swithiod ve kani utan af Asia; oc frágastur Konga áttar eru skafinnat hier a Nordurlondum.* Nec sufficit quod ad objectiones nostras declinandas supponat vir callidissimus "Svecos, a majoribus traditum habentes, eos primum ad Danam vel Tanam Holfatiæ fluvium, qui jam Egidora, confedisse, inde fecisse Tanam & gentis suæ factores in Asia collocasse, unde rursus Sveciæ in majorem & minorem distinctio orta sit;" Non enim ad hypotheses confugiendum est, dum ex firmioribus fundamentis aliis res illustrari potest. Nominis Othini mentio in confessione Saxonum, cultum ejus apud hosce quidem demonstrat, originem vero item Saxonicam nequaquam. Accedit Pauli Diaconi testimonium (*De Gestis Longobard. Libr. I. Cap. IX pag. 750.*, ed. Grot.) affirmantis, *Wodanum perhiberi,*

beri, non ex Germania certe, sed ex Græcia oriundum
 fuisse. Poterit autem forsitan aliquis nobis hinc dubium
 quoddam adhuc movere, inprimis collata Historia Stur-
 lögeri Laboriosi (l. c.) ubi dicitur: *Aller theim menn/
 sem sanferdugr eru um tidende/ wita thad/ at Griflands
 og Afte menn bygdu i fyrstu Nordur älfuna; og höfst
 thar tungu/ su er sidan dreifdist umi öll lönd. Formas-
 dur thessa folks hiet Odinn/ er menn telja ätter til; Sed*
 quicquid sit de hac re, Græciam tamen Othini fuisse pa-
 triam, inde tantummodo contra reliquorum monumen-
 torum, Scythiam unanimiter nominantium, fidem, adfirui
 nequit. Aut igitur falsa nobis narrare putandi sunt War-
 nefridus & Historiæ Sturlögeri auctor, aut aliud apud
 ipsos intelligi per Græciam necesse est, quam quæ ho-
 dieque ita dicitur terram. Quocirca, prout illud equidem
 ultimum semper esse Historico debet veritatis investigan-
 dæ medium, ita hoc cordatioribus perpendendum si-
 stimus: an fortassis cum cæteris hæc conciliarentur as-
 serta, si in memoriam nobis revocemus, temporibus
 Cæsarum Cpolitianorum crebras fuisse ex arctico orbe fa-
 ctas militum, in horum palatiis sub nomine Barango-
 rum feryientium, profectiones, qui tum vigentem Græ-
 ciæ vocabuli significationem laxiorem, omnia nimirum
 Byzantino imperio subiecta comprehendentem, domum
 reduces secum in Svioniam invexerunt; unde facile e-
 venire potuisse perspicitur, eam quidem, non alteram,
 Historiæ Sturlögeri auctori acceptionem usurpatam. Por-
 ro, relationes ex quibus Paulus Diaconus sua de Othi-
 no hausit, vel Gothicæ fuere vel Longobardicæ, quas
 hujus ætatis significationem itidem secutas esse, adeo
 non erit absimile. Ponamus adhuc, eandem cum Edda
 opinionem foventes, ex Troja, quæ utique in finibus qui-
 tum Græci imperii, olim sita fuerat, Othinum arcessere hos
 auctores, & sufficientem habebimus rationem, cur Græ-
 cum

cum eundem dicant; illam quidem longius aliquanto, fatemur, petitam, sed tamen non absonam. Ceterum utrum simile forte quippiam, an ipsa rei veritas, Saxo- nem impulerit, ut Byzantii regnasse Othinum narraret, alii iudicent. Adhuc facilius esset rem explicandi via, si Grikland in Tirkland & Græcia in Asiam, culpa in negligentes vel ineruditos librariorum coniecta, mutarentur, ad modum Cluverii similiumque audaculorum; sed magnopere veremur, ut probaturi essent hanc methodum scriptores conciliandi textumque Auctorum petulanter lacessendi, qui nasum habent.

§. XIV.

Venit (a) istuc Othinus in regiones Europæ septemtrionibus atque occiduo soli subjectas, annis ante restau- ratum orbem circiter centum (b), ibique varii generis artibus (c), incolis divinitatem suam persuasit, & ex reli- gione eorum antiqua, cum suis commentis mixta, no- vam compilavit, ad bellicas tantum virtutes totam fere compositam (d); utpote quo medio felicissime possit intentum a se finem obtinere, cunctos hos populos in Romanos armandi, quorum gliscentis potestatis metus, eidemque mature occurrendi studium, de regno ipsum exciverant (e).

(a) Solebant priscis temporibus Scandianorum ad Scythas, horumque ad illos, profectioes, per Russiam ac Fenniam institui (Cfr. von Dalin p. 67. 100. 294.). Pos- teriori etiam adhuc ætate Christianis Terram Sanctam visentibus has regiones fuisse peragrandas, in aliis do- cet Codex Ms. r. de Gottlandiæ primis Christianismi in- crementis (Cap. III; apud Pering. loc. cit. pag. 454.):
 Syr enn Gussland toki stethelika wuber n. frum Biskupi / tha
 kattu Biskupar til Gautlands pilagrimar til Helga Land Je-
 rusalem / oð i Bethan haum foru. Thau tuma war wegr
 oystra

Dýstra um Rójaland of Grískland fara til Jerusaleim. (cfr. Celsius, Act. Lit. Svec. An. 1728. pag. 277.). Eadem ipsa via Othinum, si nullam præter Scandianos gentem adire cogitasset, usurum fuisse, haud dubium est; quod cum tamen non fecerit, vel hinc pro eis, quos finem expeditionis ejus statuimus, conatibus ac moliminibus, argumentum desumitur (Wild. Förb. pag. 268. fin.). Venit primum quidem in Holmgardiam, quæ Ruffici Imperii jam pars est, Venedico Sinui adjacens; inde, sive terrestri, per mari proximas provincias, itinere, sive conscensa navi, Germaniam petiit; porro Ridgothiam, Danicas insulas & Sveciam; denique, compositis Sigtunæ pro lubitu rebus, ubi etiam ipsi commorandi sibi locum delegit, ultimo Norvegiam visitavit (Wilde, Hist. Pr. edit. Lat. pag. 65. Förbæred. l. c.). Quam regionum seriem dilucide indigitat Sturlonides (Prol. ad Edd. ed. cit. pag. 6. 7. 8.) dum sic loquitur: **Þessi Othin hafði mikinn spædom. Rona hans het Frigida er wer kallum Frig. Han sýstiz (properabat) Norðr i heim med mikinn her of stormillo fe. = = Þeir komu i Garland. = = = Þa for Othin i Reidgotaland of eignadiz that of setti þar sun sin Skiolld / saudr Fridleifs / er Skiolldungar ero frakomnir that heitir nu Totland er their kaulluthu Reidgotaland. Þaðan for Othin i Swithiod, Þar var sa Kongr er Gylfi het. Of er han fretti (sporde) til Asiamanna / er Asir woru kallaðir / for han i moti þeim. of baud þeim i sitt Riki. = = Þar thotti Othni sagra wellir of landz-kostir (lügenhet) goðdir / of kaus (feste) ser borgarstad (locum condendæ urbis) sem nu heitir Sigtun. Skipadi þar hausthingia i þa líking sem i Trojo. Woru settir 12 Hausthingiar / at dema Landslog (Lag). Sidan for Othin norðat (norrät) þar til er stor (stö) tok wíth homum / sa er han átladi (mente) at lági um oll lond. Of setti þar son sin til Ríkis er Semingr het /**

enn nu heitir Noregr. Of tessa Noregs Konger of swa Jar-
 lar thangat (thit) ätter sina. Med Othin for Yngwi/er Kongr
 war i Swithiodu epter honum. In eundem sensum dicitur
 Yngl. Sag. Cap. XII: For han fyrst wæsfor i Gardariki
 of tha sudur i Garland. Han atti marga sono: Han eig-
 nadiz Riki witha um Garland of satte thar sono sina til
 Landsgezlo (landets Styrel). Tha for han nordur til
 Siawar (Hafwet) of tok fer bustad i ey einne, thar hei-
 tir nu Odins ey i Fione. = = Einn er Othin spurde / at
 goder Landeskoftr woru austur at Gylfa / fer han thannok.
 Hic eum ipsius in Fionia commoratio post Saxonicum
 & ante Svethicum iter ponatur, in Prologo Eddæ vero
 ex Saxonia in Ridgothiam adventasse dicatur, clare ap-
 paret, ex Ridgothia eum in Fioniam navigasse, & post-
 ea demum in Sveciam; quod & situs regionum requirit.
 Ridgothiam per Smolandiam Verelius, Bicerne per Jem-
 tiam, Herjedaliam & Helsingiæ partem, explicant: Cfr.
 von Dalin qui p. 106. not. g. posteriorem quoque sen-
 tentiam ea, qua Dania intelligi statuitur, probabiliorem
 putat, quod in via istæ provinciæ essent Othin, Scan-
 diam petentis; hanc enim prius quam Germaniam illum
 adiisse contendit. Wildii opinionem vide Hist. Pragm.
 ed. Sv. pag. 346. 347. 348, quæ utique ei quam modo
 tradidimus provinciarum seriei non repugnat; quin e
 contrario eandem prorsus ipse hic Historicorum nostro-
 rum primipilus defendit pag. 266. 268. 269. not. Cum
 etiam Sturlonides Ridgothiam per Jotland sive Jutland
 interpretetur, haud videmus sufficientem Danis nos op-
 ponendi rationem; inprimis dum p. 110. not. b. von
 Dalin ipse agnoscit Skjoldungorum profapiam, a Skjold
 Ridgothiæ rege oriundam, eandem esse quæ in Dania
 postmodum floruit: Accedit, relationem quam exhibui-
 mus, ubi expressis verbis in Saxoniam prius, inde per
 Ridgothiam in Sveciam profectus Othinus statuitur, re-

vera magis Jutis favere quam Norlandis, adeoque argumentum allatum pro nostra potius sententia pugnare, contrariæ vero, propriæ ejus, adversari; prout facile apparet mappas Geographicas inspicienti cuilibet. Cæterum modo hoc loco, dumque de Othini itinere agitur, Jutiam intelligi concedatur, nemini de subsequantium ætatum, vel ejusdem etiam, aliis nominis istius acceptio- nibus, controversiam movebimus.

(b) Wilde centum & triginta fere annis ante natum Christum Asia profectum infert ex serie genealogica Svethiæ regum, qui post eum vixerunt (Förb. p. 120-130. 264. seqq. Hist. Pr. Sv. ed. Cap. II. pag. 90- - 93. not., nec non pag. 408. 453.). Tempus, quo placita ejus a Septentrionalibus assumta sunt, inter An. CXX. & CXV. constituit (Förb. pag. 32.). Cimbrorum expedi- tionem primum fuisse laborum fructum contendit, vi- vo adhuc Othino factam, cujus intentum finem multo post Gothi, & ipsi ad eadem hæc molimina emigratio- nis suæ natales referentes, perfecte demum obtinuerint, una cum aliis seculorum barbaror: populis Romanum in Italia Imperium extinguentes (pag. 284.). Calculos Chro- nologicos magni parentis in præf. ad Tom. II. (pag. 6- - 12.) tuetur Nebil. Andreas Wilde; præbatque in aliis ipsius de Germ. Magna hypothesin Joh. Benzelius (Diff. de Fundamentis quibus nituntur dos mariti aliæque jura, Præf. Nob. D. Nehrman §. 45.). Eisdem principiis nititur atque ex serie Sveciæ regum CL. & Norvegiæ CXL. an- nos, quibus Salvatore mundi antiquior Othinus sit, exfur- gere, probatæ notæ auctorum fidem demonstrat Joh. Go- thenius (Diff. de Fundam. Chronol. Sv. Goth. Præf. Cel. Dn. Svenone Bring. Part. I. cujus recensionem vidimus in Swenssk. Bibl. III. Stycket p. 194.), exemplis simul aliunde quoque desumptis probans, *medium* illud XXX. annos cuilibet generationi tribuendi, tutissimum optimum-
que

que esse. Cum vero in tanto temporis spatio de paucis, ad 40. vel 50. annis adeo anxium esse non liceat, numero rotundo usus, ad centesimum annum Othinum in Scandinaviam adventum refert; quod haud videretur incongruum.

(c) Variis illæ apud veteres nominibus appellantur, *Utgervi / Idrotter / Sionhwerfinge / Bragder* &c. quas magicas fuisse antiqui narrant, ac posteriorum quoque temporum Eruditis ad nostros fere dies ut plurimum probatum fuit. (Vid. Schefferus Upsal. Antiq. p. 94. Stiernhjelm Anticluv. p. 145. Stephanus Stephani Nott. ad Sax. lib. VI. pag. 138. A. Ryzelius Diss. de sepultura SvioGothorum, Præf. Joh. Uppmark, Upsal. 1707. Part. I. p. 18. atque). Liberarunt vero eum ab hac culpa Wilde (l. c. p. 255-260. 267. 268. Hist. Pr. Sveth. ed. pag. 270 - 283. 301. 302.) von Dalin (p. 108.) Bring (peculiari Dissertatione) Benzelius (l. c.) &c. per "fraudes physicas pariter ac politicas rem explicantes, quibus ad fidem dictis faciendam adducebantur faciles atque dolum non metuentes istorum temporum homines." Cfr. Sturlonides, Prolog. ad Edd. & Yngl. Sag. (cap. II. seq.) ubi & (cap. V.) ait certasse Othinum cum Gylfone in ejusmodi artibus: *Utgertu theit Gylfe sattu sina (foedus peperegere, Oth. & Gylf.) Thui at Gylfi thottist. eingi fravt til hafa / til motstodo wit. Usana. Margt attust (forsoktes) theit Othin wit. of Gylfe / i Brogdum of Sionhwerfingom / ocurdo Uler jast ann rikir. Cap. II. hæc habet: Othinn var Hermadur mikill ok mtof witsforull (widtewardrad) oc eignadiz mdrq Duke. Han var sa sigursall / at i hworre orosto fect han gagn; of swa kom / at hans menn trudo thui / at han atte heiz milann. (egen) sigur i hworre orosto. That var hattur (sed) hans ef hann sende menn sina til orosto / edur adrar sendefarar (bestallningar) / at han lagde hadur hodur i hof fut*

fut theim / oc gaf theim bianac (wälſignesse); trudo thete
 at tha munde welfaraz. Swa war oc um hans menti /
 hwar sem thete urdo i naudom ſtadder / a ſia eda a Lande /
 tha köldtho their a nafn hanns / oc thotti jaſnann fa af thut
 fro; Thar thottuſt their eiga alli trauſt er han war. Han
 for apt ſo langt at han dwaldiz i ferdinne mörg miſere (ähr)
 Cap. VI. de magia ejus varia adducit, quæ eleganter pro
 more ſuo declarat von Dalin (l. c.). Obtinuit autem
 his omnibus artibus: at hwar ſem their foru, thotti miſills
 um; tha wert oc lifari Godum em mannum. (Snorro Pr.
 Edd. pag. 6. edit. cit. Confr. Cap. III. Yngl. Sag. &
 Benzel. l. c.).

(d) Dignum notatu eſt, adeo callide ſubduxiffe pri-
 ſcum hunc Muhamedem calculos ſuos, ut non profluſus
 abrogaret priſtina gentium inſtituta, ſed reformaret tan-
 tummodo ſuiſque applicaret commodis. (cfr. Wilde pag.
 270. & c. Dalin p. 111. ſeqq.). Huc pertinet quod no-
 mina divinitatum antea cultarum retinuerit ſibique & A-
 ſis itineris ſociis arrogaverit; quibus cæteroquin etiam ha-
 bitacula & agros, in auxilii præſtiti & laborum præmium,
 tribuit, prout Snorro ait: Öllum feſt han theim gods
 hoſtadi. cfr. Yngl. Sag. Cap. V. fin. ubi etiam quosdam eo-
 rum nominat, Niordur / Freyer / Heimdallur / Thor / Ball-
 dur; qui omnes poſtmodum pro Deis a Septentrionalibus
 culti ſunt, vel cum antiquis nominibus numinibusque con-
 fuſi. Vid von Dalin Cap. V. ubi de religione veterum agit;
 Nec non Edda, incipiendo a Damesaga Quarta pag. 17. &
 ſeqq. Exprefſis autem verbis hoc urgetur Dæm. XXVI.
 pag. 94. ubi colloquium Othini & Gylſonis de Deis rebus-
 que ad cultum eorum pertinentibus una cum ipſa Edda
 finitur: Öf er Aſirne heira thetta ſagt / gaſo thar ſer theſi
 noſu Aſanna. At tha er langur ſtundir lidi / efadiz (twiſ-
 lade) menti ecki. at allir werci emit / thar Aſir er nu er fra
 ſagt

sagt of thesir Asir er nu woro. Of war Aukothor kalladr
 Athor 2c. Cfr. Verel. ad Göttr. pag. 42. Cum vero fi-
 nis ipsius, odii quod in Romanos conceperat expletio
 esset, totam religionem ad commendandum & animis
 hominum inspirandum contemptum mortis instruxit atque
 bellicam virtutem cæterarum omnium præstantissimam
 constituit; pene dixerim unicam, tantus erat furor, vir-
 tutis titulo honoravit. *κύριον* sc. ejus dogma erat. *Da*
thin heitr Alfadr thui at han er fadr allra Godanna. Han
heitr oc Balsfodr / thui at hans ossa synir ero allir their
er i wal falla. Theim skapar han Balholl of Vingolf oc
hella their tha Einheriar; Dæmesf. XII. p. 36. De reliquis
vero ita præcepit, Dæm. XVI. p. 48. Hel kastadi hann
(Alfadr) i Nifheim of gaf henni wald yvir nio heimum.
at hon skyldi skipta viftum med theim / er til hennar koma
ma. Em. that ero sottsdauthr menn of ellidauthr (Benz
l. c.). Hæc denique omnia ut eo arctius mentibus im-
primerentur, illis qui salvari post mortem cupiebant,
saltim gladii ore moribundos se signandi necessitas erat
injuncta; exemplum dante ipso impostore, ut habetur
Yngl. Sag. Cap. X: Othen warth sottsdauthur i Swithrod /
oc er han war at kemin dautha / set han marka sic geirs
oddi oc eignadi ser alla wayndautha menn; sagdi han sig
mundo fara i Godheim oc fagna thar winom sinom (Cfr.
Schüze Lehrbegriff supra cit. p. 280. seq.

(e) In bello Mithridatico a Pompejo Magno patri-
 a pulsum esse, communiter fere creditum est; Conf.
 Verel. ad Herv. Cap. I. & II, Torffæus, Arngrimus Jo-
 næ & Messenius, apud Wildium H. Pr. ed. Sv. p. 265.
 266. Von Dalin a Trajano Imp. fugatum (p. 103. cet.),
 auctor est. Totam de Romanis Othino bellum inferen-
 tibus historiam, calculis chronologicis repugnare, ex iis
 quæ not. b. adducta sunt forte patebit. Mithridati equi-

dem Ponti regi, at non Eupatori sed Evergetæ, coævum facit Wilde, Förb. p. 264. Ex genealogia Othini a Simone Dunelmeni tradita, nihil præsidii pro Trajani atate asserenda desumi posse ostenditur in Dissert. cit. Gothenii. Verba: Othin var Tyrkia Kongur/ han flydde fyrer Romverjum nordur hingath/ quæ ex Langfedgatal in opinionis suæ robur allegare solent, a Romanis pulsam eum esse contendentes, Wilde (l. c.) male interpretatos eos esse probat & ex conciliatione Sturlo- nidis cum isthoc scriptore, reliquisse quidem patriam Othinum fatetur, metu indies crescentis sibi que admodum formidandæ horum potentia, non vero ab eisdem bello adhuc pressum fuisse; licet finitima jam regna infestaverint. Ita namque narrat expeditionis causam Snorro Yngl. Sag. Cap. V: I thann tima foru Romveria Höf- dingiar wida um heiminn ok brutu under sik allarþio- der; enn marga Höfþingiar flödo fra theim ofridr fra sinum eignum. Enn fyrer thui at Othin var for-spar ok höfðun- nigr (förespäende och mycket klof) / tha wisse han at haus afgräme munde um nordur halfo heimins byggja. Tha satte han brodur sina We och Wila fyrer Usgard; enn han for oc Diar allir med honum / oc misit Mannfolk. Nul- lius heic invasionis aut hostilitatum a Romanis re ipsa adhuc Othino illatarum mentionem occurrere; quis non videt? sed innui tantummodo, eum, cum valde pru- dens ac sapiens, imo insuper divinandi arte præditus, vir esset, hosce illorum progressus cum videret atque posteros suos sub boreali plaga imperaturos cognosceret, priusquam ad se quoque ordo belli quandoque veniret, iter ingredi cœpisse. Conf. Wilde p. 66, etff. ubi artes Romulæ gentis exponit, adversus quosdam hoc tempore populos usurpatas, ex quibus intentionem eorum consilia- que, totum sibi sensim orbem terrarum subjiciendi, O-

thinus cognoverit. Fugæ igitur genus hic adfuisse percipitur, inprimis si ad Langfredgaral simul respiciamus, quod manifesti mendacii, ubi lenior interpretatio admitti potest, citra necessitatem arguendum non esse putamus; Coactio enim quodammodo erat. Ita scilicet rem considerans nullo negotio quis pervidet, vindictæ cupidinem & invidiam, cum necessitate aliqua & metu conjunctas, excivisse regno virum. Hinc illa bellica religio, hinc tot fortitudinis stimuli. Præscientia vero ejus, de qua loquitur Sturlonides, ex nota ipsi nationum VII:trionarium indole consiliisque politicis, Wildio l. c. bene declaratur.

§. XV.

Ut magis adhuc ad fortia quævis patrandæ, idque cujus causa hæc omnia molitus fuerat strenue quandoque perficiendum, stimulantur, cunctis sui sequacibus honorificum Germanorum nomen imposuit (a); quod quidem notum antea ex parte fuerat, usitatumque populis quibusdam, ex eo autem tempore latiore significationem nactum est, ita ut ad postremum omnem, ejus quæ Oceanum, Danubium, Rhenum & Vistulam interjacet, terræ tractum complecteretur (b).

(a) Confr. Wild. pag. 277. Etymon vocabuli supra vidimus rationemque cur idem assumerint Tungri explicavimus. Postea temporis non minori in pretio erat; sicut de Nerviiis Trevirisque testatur Tacitus Germ. C. XXIIIX, eos Germanos vocari summa contentione postulasse, nec ullo modo pro Gallis haberi voluisse. Esse quidem expeditionem Tungrorum Othino ætate superiorem diximus; at hoc nihil obstat, quo minus ab illo sollempniori demum applicatione usurpari Germanorum appellatio cœpta sit, atque, cum paucarum nationum prius esset, fir-

mata magis pluribusque communis reddita. Cur vero ejus, inquires, in domesticis Scandiæ historiis, inter cætera hujus nomina, mentio non occurrit? Respondemus: Neque apud reliquos Germanos id attributum deprehendere licet; quos tamen ab exteris, non se ipsis, ita cognominatos, contra codicum Taciti antiquorum & genuinorum fidem, quis temere affirmaret? Othini tempore a Scandis quoque usurpatum forte fuit, postmodum qua ratione evanuerit, haud dixerimus. Ceterum pro apodictica hoc veritate nemini obtrudimus, aut e conjecturarum hactenus classe exclusum volumus, cum parum id referat unde ortum sit nomen, dum modo de ipsa re clara extent auctorum testimonia. Interim tamen absimile non est, Othinum nullum stimuli genus omittere voluisse; quin multo majora quoque, quam hoc est, a prudentia & sagacitate ejus nobis promittere, qui eum describere veteres nos jubent.

(b) Populos quos adiit Asarum rex, audivimus fuisse Holmgardiæ incolas, Saxones, Danos, Svecos, Norvegos; quibus omnibus sibi devinctis, suisque placitis, tum qua religionem tum qua cætera, imbutis, ut eo certior de fide ipsorum esset, singulis unum filiorum præposuit: Holmgardis scilicet Sigurlamium, Saxonibus Vegdregum, Beldegum & Siggonem, Danis Skioldum, Svecis Yngvem, Norwagis Semingerum: quibus subinde Gaute, Gothis præfectus, subjungitur (Cfr. Botin, *Utkaft til Sv. Folkets Historia pag. 19.*). Ipse in Svecia & quidem Sigtunæ ad Mælarum lacum consedit, nec summam rerum sibi divinarum humanarumque reservasse est quod dubitemus (Wilde p. 268. Dalin 107. 109. 112. 322.). Saxonum hic nomine non eos solos intelligendos esse, quos nunc ita vocamus, ipsa verba Sturlonidis testatum faciunt (Prol. cit. p. 6. 7.): *Their komo i Sarland oc eignadiz*

eignadz Dithin thar wida Landit of satti han thar til Landz
 geylo; syni, sina. Wegdreg red fyrri ausir Sarlandi. Unar
 son hans het Baldeg/ er wer faullum Balldr : Han atti
 Westfal/ thar riki er swa heitir. Trivi son hans het Si-
 gi/ hans son Nerir/ fadr Bolfungs/ er Bolfungar ero fra-
 komnir : their redo fyrri Franklandi. Fra ollum theim ero
 storar attir komnar. Unde, cum Saxlandiæ appellatio
 Westphalian, Franconiam & eam quam Saxoniam Orien-
 talem vocat regionem, Auctori comprehendat, bonam
 Teutoniæ partem Othino paruisse, indubitanter infertur.
 Immo von Dalin (p. 110. citat.) Ost-Saxen per Teu-
 toniam Orientalem, Westfal per Occidentalem, & Franck-
 land per interiora Germaniæ, cum regionibus ad Rhenum
 sitis, vertit, nec incongrue certe; ut probari potest in
 aliis ex Paulo Warnefrido (lib. I. cap. II.): "Vodan fa-
 ne, quem adjecta littera Godan dixerunt, ipse est, qui
 apud Romanos Mercurius dicitur, & ab *universis Ger-
 mania populis* ut Deus adoratur." Quin & huc pertinet
 Tacitus (Germ. c. IX.): "Deorum maxime Mercurium co-
 lunt (Germani), cui certis diebus, humanis quoque hostiis
 litare fas est." Jam vero constat, summum Deorum fuisse
 Scandianis, etiam Germanis, Othinum; quare de nullo quo-
 que alio, inprimis testimonio Diaconi accedente, sermo-
 nem esse Tacito, dilucide apparet. Germaniæ porro vo-
 cem, non Teutoniam solam Paulo significare, sed totam,
 quæ olim erat, Germaniæ Magnæ terram includere, su-
 pra (§. V. not. c.) observavimus, atque idem adhuc
 vel inde patescit, quod e Plinio nomen Scandinaviæ ha-
 beat, unde nec Germaniam intelligere, quam hic, aliam
 vel aliter acceptam, concludi jure posse videtur; Pli-
 nii vero Germania, æque ac Taciti, quod ipsa illa Ma-
 gna fuerit, nemo dubitat. Per totam ergo etiam Ger-
 maniam Magnam Othinum pro Deo fuisse cultum, evi-
 dens est consequentia. Sub Holmgardiæ incolarum no-

mine illi fere, qui Estoniam & Ingriam cum Ruffiæ parte tenebant, veteribus veniunt (Dalin. p. 294. Wilde p. 269.). Cum itaque ex domesticis fcriptoribus Othinipoteltati paruilTe demonlttrari queant hæ regiones, Venedico Sinui adjacentes, & Teutonia, Dania, Svecia, Norwegia; atque Germaniæ Magnæ iidem fere fuerint limites; quam amice omnino conveniat de finibus Othiniani imperii exteros inter & Scandiæ domesticos hiltoricos, facile quivis pervidet. Insuper accedente in iftoc etiam puncto utrorumque confenfu, quod Othinus pro Deo univerfis in illo terræ tractu degentibus populis habitus fuerit, adhuc tutius pro certa res venditari potelt. Imperium autem ejus æque late ac cultum & religionem fe extendilfe, vid. Wild. p. 275. cet. Hinc elt quod hodieque Belgis dies Mercurii *Woensdag* dicatur, certo indicio, & inter ipfos pridem Odinum divinis honoribus fuiſſe gavifum (Conf. Sheringh. cit. §. noſtr. XII. not. a, Dithmar. p. 55.). Denique monendum, non omnes nationes, quæcunque illum unquam veneratæ funt, ſtatim, aut ipſo adhucdum vivo, placita iſta adſumſiſſet heic contendi; cum & ſucceſſive hoc fieri potuerit variisque de cauſſis; ut ſunt bella, fœdera, uniones populorum, commercia, migrationum ſocietates &c: Neque omnes forte æqualiter omnia Odiniana probarunt inſtituta, moresve inde dependentes adſciverunt. Unde enata ſunt illa apud ſcriptores dubia, utrine genti, Germanis an Sarmatis, hæc vel illa natio eſſet adſcribenda? cum utriusque, ex parte, imitaretur vivendi credendique rationem, neutri perfecte ſimilis; quale quid Tacito eveniſſe, ſupra, ubi de Venedis Peucinisque actum, diximus. Fenni hodierni Lapponesque, pro ut ſub Germaniæ Magnæ vocabulo intellecti eſſe probari nequeunt, ita neque Othinianis eodem imbutos fuiſſe principiis, præter auctorum ſilentium, toto cœlo dif-

feren-

ferentia lingvæ, vitæ & religionis genera indicant; posterioribus enim demum temporibus Svethico accessisse regno, notum est, quæ vero ante fuerant commercia, belli tantum pacisque negotia attigisse. (Confr. Wild. pag. 278. 279.)

§. XVI.

Fuisse igitur Odinum imperii Germaniæ Magnæ auctorem, extra controversiam posita res haberi debet. (a).

(a) Terminos ejus jamdum in præcedentibus, vel ea ipsa de causa, reliquis opellæ argumentis prolixius tradidimus, quod in primis illorum ex definitione, quæ de Othino ad ductum indigenarum nostrorum scriptorum postea dicta sunt, declarentur. Præcipue tenendum quod §. V. fin. not. ajebamus de fundamentis quibus nixi judicia ferre exteri solebant, utrum huic vel illi genti populus aliquis connumerandus esset, nimirum lingvæ morumque & vivendi generis cum una alterave earundem majori vel minori convenientia. Mores vero cum ex religione multum dependeant, neque hæc sibi exiguam hic partem vindicat: Adeoque militaris etiam illa Asarum regis, causa erat singularis bellicæ, non virtutis semper sed & rabiei, quam Germanorum criterium historici antiqui fecere: nec non vitæ institutorum indidem fluentium. Consequenter eadem religio, licet non injecta Othini mentione, quem quidem ceu auctorem harum rerum omnium ignorarunt, considerationem scriptorum, in quæstione istac tractanda versantium, ingressa est. Si autem religionem Othinianam pro judicandi argumento ante oculos habuerunt, eam quoque, vel saltim principalia ejus dogmata, apud omnes illos populos vigere sibi persvaserunt, quos Germaniæ vocem complecti credide-

didere; excipe sis nationes subsequenti tempore peregre forte illuc advectas, quæ & ipsæ nihilominus ob vicinitatem sensim ad similitudinem reliquorum Germ. conformatae sunt. Ceterum cave per Imperium Magnæ Germaniæ *statum* aliquem *secularem* innui putes, aut de Monarchia quinta ab Othino instituta nos somnari; cujus nulla occurrere in annalibus vestigia, ambabus manibus concedimus; Recte enim monet Conringius (Exercitatt. Acad. VI. Thes. VI. cui adfentitur Schurtzfließchius, Diss. de rebus Svio-Gothicis p. 6.): “Germanicos populos, utut unius fuerint originis & lingvæ prope ejusdem, imo unam Germaniam ferme omnes habitaverint, proxima mutuo vicinitate juncti, attamen in unam rempublicam omnes nunquam, sed plerosque, & quidem solis Septemtrionalibus trans Balticum seu Svevicum mare habitantibus exclusis, admodum sero felicibus Francorum armis coaluisse.” Sed Imperium Sacrum loquimur, quod quidem Othino vivo sub uno fuit capite & hujus ex nutu regebatur, at magis ut Dei quam Principis, eoque demortuo quælibet natio independens ab altera mansit. Svethiæ quidem Regibus a Danicis Norvegicisque prærogativa concedebatur aliqua, quæ vero præter ordinem & dignitatem vix quicquam comprehendebat, adeoque, imperii & dependentiæ v. f. v. nullum est argumentum (Cfr. Dalin p. 583. not. d. Wilde Hist. Pr. ed. Sv. Cap. III. pag. 316. 326. 328.). Quod de Holmgardis, dicunt nonnulli, eos nempe Svecorum *superioritatem* (faceffite hinc Prisciani!) agnovisse (Dalin p. 304. 357. aliique passim), neque id, si quid fuit, ex Othinianis institutis derivandi certæ rationes adsunt; quin e contrario ipsam rem quoque satis demonstratam non esse contendit Wilde (l. c. pag. 403. 404. 405.). Adhuc minus de Teutiscis tale quid prædicandi fundamentum novimus, sed omnia potius deficiunt monumenta id innu-

entia:

entia: Esto namque Odinum Sigtunæ hic habitasse atque sacrorum quandam Cathedralem sedem instaurasse, quæ deinde Upsaliam translata est; inde tamen ad civile aliquod in Germ. regimen conclusio haud valet. Daniam & Norwegiam templum hoc Upsaliense pro primario agnovisse, haud facile negatur; Teutones vero item fecisse, ne id quidem tuto affirmare possumus. E contra, si etiam extra controversiam ponitur, Othinum Danis Norvegisque Templum Sigtunense statis temporibus visitandi officium injunxisse, quod in harum nationum Eruditorum auribus minus eleganter sonare, in aliis ex Gerhardi Schoning *Försög til de Nordiske Landes/ särdeles Norges gamle Geographie* (pag. 105.) *divinari* sc. potest; probabile tamen est, prævidere Vejovem potuisse, tam arctam occidentales inter atque arctoas nationes unionem diu duraturam non fore, ac illa esset quæ inter hosce invicem institui quiret: idque ob vastum quod interjacebat mare, quod transire religionis causa Germanis hodiernæ acceptionis tanto difficilius fuisset, quanto minus populorum, saltem plerique, Taciti adhuc quoque & subsequen-
tibus (ideoque forte Othinum itidem) temporibus navalis rei peritia Sviones Sitonesque adæquarunt. Habere nihilominus & illi templa sua, cujusmodi in Marsis, nomine Tanfana Tacitus meminit, Annal. Lib. I. Cap. LI; atque Germ. Cap. XL. aliud Herthæ Deæ dicatum fuisse in Oceani quadam insula testatur: Quæ quidem templa non per magnifica ædificia, sed lucos tantum, prout & erat Naharvalorum illud (Cap. XLIII.), interpretantur Cluverius (Lib. I. pag. 287.) & Dithmarus (p. 57.). Ut verbo denique dicamus, post fata institutoris Imperium Germaniæ Magnæ, præter nomen, religionem, linguam ac mores eosdem, importasse aliquid Septentrionalibus Teutiscisque commune, statuere non audemus, vocemque Imperii improprie heic usurpamus:

Utimur veto eadem post ipsum hypotheseos Auctorem Wildium (l. c. Cap. I. pag. 19. 20. not) qui Svethice etiam per *Räisfaredömmet* illam reddit; Cui nec in re ipsa quidem absolute contradicimus, sed tantum non satis stringentia esse argumenta adhuc putamus, nobisque hæctenus haud perspecta fatemur. Certe & citra hujusmodi seculare imperium sola religio atque longe firmissima superstitionis vis fini Othini obtinendo suffecissent, nisi ipsa sub apparatione subita eum mors Sigtunæ occupasset, (Von Dalin T. I. p. 114. §. 22. & 23.). Qui autem eo utique hic progrediuntur, ut Willdiana hypothesei contendat Sveciam Germanici alicujus regni partem provinciamque constitui, næ illi, si serio id dicunt, consequentia-rios agunt. (Cfr. sis von Dalin Præf. T. II.).

§ XVII.

Solet inter Philolophos in requisitis hypotheseos probabilis illud quoque poni, ut phænomenis naturæ explicandis idonea sit. Idem in Historia locum obtinet, atque prout alibi semper, ita circa hanc etiam quam nunc consideravimus, observandum est: Cujus utilitas consistit in explicanda illa modo dicta & maxima omnino similitudine affinitateque lingvæ (a), religionis (b) & morum (c) inter Scandianos & Teutifcos, quam ad oculum ostendunt tantum non omnia prisecorum temporum monumenta, unoque ore quotquot sunt loquuntur & agnoscunt etiamnum rerum periti (d). Quæ convenientia, tametsi vel sola fidem dictis in præcedentibus §§. conciliare apta sit, atque hypotheseis jam aliqua ex parte non tam probabilitatem præ se ferat, quam certitudinis pene induat speciem; contrarium tamen ex fide dignis testimoniis vel aliis firmis argumentis evincere valenti, lubenter victas dabimus manus (e).

(a) Scythicus equidem uterque populus origine erat, prout unanimis est antiquitatis consensus, attamen post migrationem e communi patria factam, accedente inprimis rariori invicem commercio, magis magisque sensim degenerasse a matre Scytharum lingua (Grot. Prol. pag. 8.) Scandorum Germanorumque idioma, non obscure quilibet videbit; quare & novam quasi loquelam (nec eam quidem a temporum postmodum ad nostram usque ætatem insignibus mutationibus liberam) adeoque vetustissimo aboriginum sermone aliquantum absumilem jam tum redditam, adtulisse ad gentes suorum dogmatum sequaces, Othinus Asiaticis Sagarum seu Historiarum exaratoribus dicitur. Cfr. Wilde Hist. Pr. pag. 72. Jörb. p. 270. Vexionius Epit. Descriptionis Svec. Goth. Fenning. & subjectarum provinciarum, lib. III. cap. I; nec non Mscr. cit. Peringskiöldio ad Vit. Theod. pag. 354., apud quem pag. præc. 352. Prologi etiam Eddæ hæc verba habentur: *Their Asirir toku sier kuonfaung thar innan Lands (i Swithiodi) enn sumer sonum sinum / of urdu thesar ättir fíðlmennar / so ad um Saxland of allt thadan um Nordur Asur dreifdist / so ad theirra tunga Asiae manna geet ein um aul thesi Land. of thad thikiasí menn skinta meiga / of thui at skrifuth eru Langfedga nosn theirra / at thau nosn basá sfolgt thesari tungu / of their Asir basá hast tunguna nordur hingat h i heim / i Noreg of i Swithioth of i Danmærk of i Saxland; of i England ero fern Landsheiti of stadabetti / thau er skilja ma at of engi annan tunga eru gefit enn thesi.* (Conf. ed. Göransf. p. 8; ubi tamen hic locus ita non est plenus ac in ea quam Peringskiöld adhibuit editione Roseniana). Quod de Anglia jam dicitur, ab Anglo-Saxonibus, Sec. V. hanc terram occupantibus, profectum est; quos, sive Teutisci fuerint sive Scandiani, sive ex utrisque mixti, lingua ab Othino in

Germaniam inuenta loqui oportuit. Neque negarim tamen omnino, potuisse & ibi aliquid machinari Asarum Principem; sed tacent scriptores, tam domestici quam exteri.

(b) Explicat istam rem fuse & quomodo sua commenta cum pristina Teutonum religione commiscuerit Othinus ostendit Wilde *Förb.* pag. 270 -- 275. quocum conf. r de Diis Germanorum agentes, Lentulus pag. 5. 300, Schüze *Lehrbegr.* p. 280 alibique, Schefferus *Ups.* Ant. p. 61. 79, Cleffelius *Præcogn.* §. XIV. rel.; & quidem Dithmarus p. 53. etff. hæc enumerat eorum nomina 1. Sunna sive Frejus. 2. Maan, Luna. 3. Tuiseo vel Tuisto. 4. Othin, Odin seu Vodan. 5. Thorons, Tharan. 6. Frea. 7. Satur. 8. Hertha, Terra.

(c) Elucebit id abunde conferenti laudatum sæpius Taciti de situ, moribus & populis Germaniæ librum cum elegantissima von Dalini *Hist. Svecana* & speciatim Cap. IX. ubi de moribus Scandianorum agitur; Vid. & Vexion. lib. IV. cap. II. Inprimis vero utrique nationi articulus fidei primario fundamentalis id erat, quod de universis Germanis Tacitus Cap. XIV. prædicat: "Nec arare terram aut expectare annum, tam facile persuaseris, quam vocare hostes & vulnera mereri. *Pigrum quin imo & iners videtur sudore acquirere, quod possis sanguine parare.*" Omnem infimul tamen similitudinem ex Othinianis institutis solis arcessere nos haud putes, cum & aliquem prædicta communis ex Scythia origo sibi jure locum vindicet.

(d) Conf. Vexion Lib. III. Cap. VII. & VIII. nec non vide sis testimonium Joh. Baptistæ Burgos, Genuensis, *Commentat. de Bello Svecico* p. XIX.

(e) Interim dicta claudere lubet verbis Gothofridi Schüze (*Lehrb.* p. 65.): Da die alten Deutschen und Nordischen Völker sowohl wegen ihres gemeinschaftlichen Ursprungs und der daher entstehenden nahen Verwandtschafts, als auch wegen der überaus großen Ähnlichkeit der Sitten, als ächte Brüder anzusehen sind, so werden wir bei Bestimmung des Lehrbegriffs unsrer Väter von dem Zustand der Seelen nach dem Tode (nec non quod ad reliqua religionis capita, ad mores, instituta &c. attinet) die Nordischen Alterthümer nothwendig um Rath fragen müssen.